

ALUEELLINEN
SELVITYS UDELLEENKÄYTTÖTOIMIJOIDEN SAAVU-
TETTAVUUDESTA

RENET– Uudelleenkäyttöverkosto ry

Lampiaho Nina
Luusua Laura

Opinnäytetyö

YAMK
Kestävän tuotannon kehittäminen

2023

Kestävän tuotannon kehittäminen
YAMK

Tekijät	Laura Luusua Nina Lampiaho	Vuosi 2023
Ohjaaja	Sanna Tyni	
Toimeksiantaja	RENET – Uudelleenkäyttöverkosto Ry	
Työn nimi	Alueellinen selvitys uudelleenkäyttötoimijoiden saavutettavuudesta	
Sivumäärä	65 + 19	

Luonnonvarojen ylikäyttö ja maapallon kantokyky saavat meidät pohtimaan omia kulutustottumuksiamme yhä tarkemmin. Uudelleenkäyttö ja kiertotalous tulevat olemaan yhä isommassa roolissa jokapäiväisessä elämässämme. Tulevaisuudessa kuluttajat alkavat huomaavat yhä enemmän uudelleenkäytön tärkeyden ja miettimään yhä tarkemmin omia kulutustottumuksiaan.

Opinnäytetyömme aihe on alueellinen selvitys uudelleenkäyttötoimijoiden saavutettavuudesta. Opinnäytetyön tutkimusalue on rajattu 15 eri kuntaan. Opinnäytetyössä selvitetään tutkimuskysymysten kautta uudelleenkäyttötoimijoiden palveluita ja saavutettavuutta. Lisäksi opinnäytetyössä kartoitettiin kuntien roolia uudelleenkäyttösektorissa uuden jätelain myötä.

Työssä kartoitetaan Suomen uudelleenkäyttötoimijoita alueellisesti. Lisäksi työssä selvitetään kuntien vastuuta ja roolia uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajana uuden jätelain myötä. Työssä vertailtiin alueellisesti uudelleenkäyttöpalveluiden tarjontaa ja välimatkoja. Työssä selvitettiin myös kuntien roolia uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajana.

Kyselyiden tuloksissa selvisi, että uudelleenkäyttötoimijoiden palvelut ovat melko hyvin saavutettavissa opinnäytetyöhön valituilla alueilla. Kuntien rooli uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa koettiin melko suppeana. Kunnissa koettiin, että kunnilla ei ole lakisääteistä vastuuta uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa tai toteuttamisessa. Kyselyssä nousi esille myös uudelleenkäyttötoimijoiden toive kuntien aktiivisemmasta roolista uudelleenkäyttöpalveluiden osalta.

Uudelleenkäyttösektorin suurimmiksi haasteiksi kunnat ja uudelleenkäyttötoimijat kokivat asenteet, kannattavuuden ja kustannukset. Kehittämiskohteina esille nostettiin muun muassa verotus. RENET - uudelleenkäyttöverkosto hyödyntää opinnäytetyön tuloksia omassa toiminnassaan uudelleenkäyttöverkoston kehittämisessä.

Development of Sustainable Production
Master School

Authors	Laura Luusua Nina Lampiaho	Year 2023
Supervisor	Sanna Tyni	
Commissioned by	RENET - Uudelleenkäyttöverkosto Ry	
Title	Regional report on the accessibility of reuse operators	
Number of pages	65 + 19	

The overuse of natural resources and the Earth's carrying capacity makes consumers consider their own consumption habits more and more closely. Reuse and the circular economy will play an increasingly large role in consumers' everyday lives. In the future, consumers will start to notice the importance of reuse more and will start to think more carefully about sustainable consumption habits.

The subject of the thesis is a regional survey of the accessibility of reuse operators. The research area of the thesis is limited to 15 different municipalities. The research explores the services and accessibility of reuse activities through research questions. In addition, the research mapped the role of municipalities in the reuse sector with the new waste law.

The research maps Finnish reuse operators regionally. In addition, the responsibility and role of municipalities in providing reuse services with the new waste law is studied. The supply of the reuse services and distances between the services are compared regionally. The research also explored the role of municipalities as providers of reuse services.

The results of the surveys revealed that the services of reuse operators are quite accessible in the areas selected for the thesis. The role of municipalities in providing and implementing reuse services was perceived as rather limited. The municipalities saw that they have no statutory responsibility in providing or implementing reuse services. In the survey, the desire of reuse operators for a more active role of municipalities in terms of reuse services came up.

Municipalities and reuse operators felt that attitudes, profitability and costs were the biggest challenges in the reuse sector. In addition, taxation was brought up as a topic for development. RENET - the reuse network utilizes the results of the thesis in its own activities in the development of the reuse network.

Keywords reuse, circular economy, recycling

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	ALUEELLINEN SELVITYS UUELLEENKÄYTTÖTOIMIJOIDEN SAAVUTETTAVUUDESTA	8
	2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	8
3	VIHREÄN KEHITYKSEN OHJELMA	10
4	UUELLEENKÄYTTÖ	14
	4.1 Lainsäädäntö	17
	4.1.2 Euroopan unionin jätelainsäädäntö	17
	4.1.3 Jätesuunnitelma 2023	19
	4.1.4 Suomen jätepolitiikan ohjelmia	20
	4.2 Uudelleenkäyttöpalvelut	21
	4.3 Uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuus.....	24
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS	26
	5.1 Tutkimuksen tavoitteet	27
	5.2 Tutkimuskysymykset	27
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
	6.1 Menetelmät.....	29
	6.2 Aineiston keruu ja kuvaus.....	30
	6.3 Aineiston analyysi.....	32
	6.4 Tutkimuksen tulosten ja luotettavuuden arviointi	33
7	TULOKSET	35
	7.1 Kunnille suunnatut kyselyt.....	35
	7.2 Toimijoille suunnatut kyselyt.....	41
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	50
9	POHDINTA	56
	LÄHTEET	60
	LIITTEET	66

KÄYTETYT MERKIT JA LYHENTEET

CMU	Circular material use rate
EU	Euroopan Unioni
EUEE	Euroopan komissio
EU LIFE	Euroopan komission Life ohjelma
Eurostati	Euroopan tilastovirasto
Pandemia	Koronaviruspandemia 2019
KIERKE	Kierrätyskeskus
KISU	Kiertotalous-Suomi
SYKE	Suomen ympäristökeskus
YVA	Ympäristövaikutusten arviointimenettely

1 JOHDANTO

Uudelleenkäyttö on ajankohtainen puheenaihe ja koko uudelleenkäyttösektori on mullistuksessa niin Suomessa kuin maailmallakin. Luonnonvarojen liiallinen kulutus, ilmastonmuutoksen eteneminen ja väestönkasvu koettelevat maapallon kantokykyä. Ilmastonmuutos aiheuttaa haasteita ja kriisejä kasvavissa määrin tulevaisuudessa ja väestönkasvu taas aiheuttaa lisää kantokyvyn haasteita muun muassa ruoantuotantoon. Kulutamme luonnonvaroja enemmän kuin planeetta pystyy tuottamaan. Kiertotalouteen siirtyminen hillitsee ilmastokriisiä, luontokatoa ja luonnonvarojen ylikulutusta. (Ympäristöministeriö 2023.) Kiertotalous ja uudelleenkäyttö toimivat yhdessä kestävämmän tulevaisuuden rakentamisessa (BIOS 2018).

Luonnonvarojen liiallinen kuluttaminen liittyy moniin erilaisiin ympäristöongelmiin. Luonnonvarojen liiallisen kulutuksen on todettu liittyvän elinympäristöjen tuhoutumiseen, jolloin se on uhka luonnon monimuotoisuudelle. Liiallinen luonnonvarojen kulutus aiheuttaa myös saastumista, vesistöjen rehevöitymistä ja happamoitumista samalla kun hiilidioksidipäästöt edistävät ilmastonmuutosta. Hiilidioksidipäästöjen lisääntyminen ilmakehässä nostaa maapallon keskilämpötilaa, ja täten pahentaa ilmastonmuutoksen aiheuttamia ongelmia. Uudelleenkäytöllä voidaan vaikuttaa hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen, joka osaltaan säästää luonnonvaroja. (Taitonetti 2022.)

Kuluttamisen ei kuitenkaan ennusteta loppuvan vaan muuttavan muotoaan. Suomessa syntyy yhdyskuntajätettä 3,3 miljoonaa tonnia vuodessa (Ympäristö.fi 2023). Euroopassa jätettä syntyy vuosittain 2,2 miljardia tonnia, josta neljännes on yhdyskuntajätettä (Euroopan parlamentti 2023). Tämä luku kattaa kotitalousjätteiden lisäksi kauppojen, koulujen, toimistojen ja muiden vastaavanlaisten toimintojen jätteet. Suomalaiset ovat jätteentuottajina asukasta kohden laskettuna Euroopan kärkeä. (Ympäristö.fi 2023)

Ilmastonmuutoksen eteneminen johtuu pääasiassa ihmisen toiminnasta johtuvista kasvihuonekaasupäästöistä. Globaalit kasvihuonekaasupäästöt ovat jatkaneet kasvuaan, koska uusiutumattomien energialähteiden käyttö, maankäyttö ja

maankäytön muutokset, kestävämmät elämäntavat sekä kulutus- ja tuotantotavat eri maiden, yksilöiden ja kulttuurien välillä eivät ole vähentyneet riittävästi. (IPCC 2023.)

Väestönkasvu tarkoittaa maailman väestömäärän lisääntymistä. Kun väestönkasvu yhdistetään ihmiskunnan muuttuneisiin kulutustottumuksiin, tuo se lisäpainetta ympäristöön ja ilmastoon kohdistuen. Maapallon kantokyky ei tällä hetkellä riitä kasvavaan väestönmäärään. Vaikka keskeisenä tekijänä hiilidioksidipäästöjen lisääntymisessä on ihmisten kulutustottumukset, voisi hitaampi väestönkasvu johtaa päästöjen vähentymiseen koska hitaampi muutos antaisi meille enemmän aikaa vastata ilmastonmuutoksen tuomiin ongelmiin. (Pietilä 2023.)

Omistamisen sijaan alamme siirtyä enemmän erilaisten uudelleenkäyttöpalveluiden käyttämiseen. Yhteiskunnassa tarvitaan muutoksia joihin eri ympäristöohjelmat tähtäävät. Muutoksia on lainsäädännönkin avulla edesautettu, mutta avainroolissa on markkinalähtöisyys. Onnistunut muutos vaatii kuitenkin aikaa sekä edellyttää yli rajojen menevää yhteistyötä eri yritysten, asiakkaiden ja päätöksentekijöiden kanssa. RENET uudelleenkäyttöverkosto on tehnyt tässä edistysaskeleita. (RENET 2023.) RENET uudelleenkäyttöverkosto pyrkii nostamaan uudelleenkäytön seuraavalle tasolle ja siihen tarvitaan yhteistyötä, tietoa ja paljon työtä. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2023.)

2 ALUEELLINEN SELVITYS UUELLEENKÄYTTÖTOIMIJOIDEN SAAVUTETTAVUUDESTA

Opinnäytetyön aihe on alueellinen selvitys uudelleenkäyttötoimijoiden saavutettavuudesta. Opinnäytetyön tilaajana on RENET - uudelleenkäyttöverkosto ry, joka on Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskuksen hanke. Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus vastaa Suomen Ympäristökeskuksen SYKE:n koordinoimassa EU LIFE -rahoitteisessa Circwaste-hankkeessa uudelleenkäyttöosuudesta. (Kierrätyskeskus 2023.) Tähän hankkeeseen on perustettu uudelleenkäyttötoimijoiden kansallinen verkosto RENET – uudelleenkäyttöverkosto ry. RENET on valtakunnallisesti toimiva verkosto, jonka tavoitteena on uudelleenkäytön edistäminen yhteiskunnassa, uudelleenkäyttötoimijoiden verkostoitumisen edistäminen sekä hyvien toimintatapojen levittäminen. (RENET 2023.)

RENET uudelleenkäyttöverkoston tarkoitus on koota yhteen uudelleenkäyttöalan vastuulliset toimijat. Jotta uudelleenkäytössä päästään eteenpäin, tarvitaan yhteistyötä ja tiedon jakamista. RENET uudelleenkäyttöverkosto pyrkii tuomaan uudelleenkäyttöalan toimijat yhteen ja jakamaan tietoa. RENET verkoston tarkoituksena on parantaa uudelleenkäyttöalan toimintaedellytyksiä sekä edistää yhteistoimintaa ja näkyvyyttä jäsentensä välillä. (RENET 2023.)

Tällä työllä pyrimme kartoittamaan Suomen uudelleenkäyttötoimijoita alueellisesti. Lisäksi selvitämme työssä kuntien vastuuta ja roolia uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajana uuden jätelain myötä (RENET 2023.)

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Uusien tuotteiden valmistaminen kuluttaa luonnonvarojamme ja saastuttaa ympäristöämme. Yksi tapa vähentää jätteiden syntymistä on kiertotalous. Uudelleenkäyttö tarjoaa uusia työpaikkoja ja on se tärkeää niin ihmisten kun luonnonkin kestävyuden kannalta. (ReDo 2023.) Elämme tällä hetkellä ylikulutuksen huipulla, eikä maapallomme kantokyky kestä nykyisiä elintapojamme. Uudelleenkäyttö antaa mahdollisuuden vähentää luonnonvarojen tuhlaamista ja se tuo meille uusia työpaikkoja sekä muita mahdollisuuksia.

Työn tavoite on selvittää Suomen lääneittäin uudelleenkäyttötoimijoiden jakoa ja saavutettavuutta. Työssä on käytetty vanhaa läänijakoa. Alan toimijat ovat paikallisia ja eri tavoin toimivia irrallisia toimijoita. Työssä kartoitettavia asioita ovat uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuus alueittain, yhteenveto kuntien roolista ja kokonaiskuva alasta. Työssä tehdään Webropol-kysely jokaisen läänin kolmeen kuntaan. Kyselyt lähetetään alueiden kuntatoimijoille sekä satunnaisille alueen uudelleenkäyttötoimijoille. Samalla kyselyllä selvitetään, miten kunnissa nähdään kuntien vastuu uudelleenkäytöstä uuden jätelain myötä.

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää tutkimuskysymysten kautta uudelleenkäyttötoimijoiden palveluita ja saavutettavuutta. Lisäksi selvitämme kunnan roolia uuden jätelain myötä. Tavoitteena on saada uutta ja uudelleenkäyttösektoria eteenpäin vievää tietoa RENETin käyttöön sekä verkostolle uusia kehitysideoita. RENET käyttää näitä tietoja uudelleenkäyttöpalveluiden kartoitukseen. RENET hyödyntää lopputyössä tulevaa tietoa jakamalla sitä muille verkostossa oleville toimijoille. Näin tieto uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuudesta on kaikkien saatavilla ja käytettävissä. Opinnäytetyö toimii uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuuden kartoittamisen alkusysäyksenä.

3 VIHREÄN KEHITYKSEN OHJELMA

Euroopan unionin vihreän kehityksen ohjelma tarkoittaa (Green Deal) EU-tason kiertotalouden ohjelmaa, kun taas Suomen sisäinen, vapaaehtoisuuteen perustuva kevyempi ohjelma on Suomen kiertotalousstrategia. Tämä Euroopan unionin ohjelman tavoite on edistää siirtymistä nykyaikaiseen, kilpailukykyiseen ja resurssitehokkaaseen talouteen ja sen osana useita EU:n jätelakeja päivitetään. EU:n jätepolitiikan tavoite on edistää kiertotaloutta. Jätteiden käsittelyyn liittyvän toiminnan ja jätehuollon viitekehystenä on EU:n jätepuitedirektiivi, joka sisältää jätteen käsittelyn suositusjärjestyksen eli jättehierarkian. (Euroopan komissio 2023.)

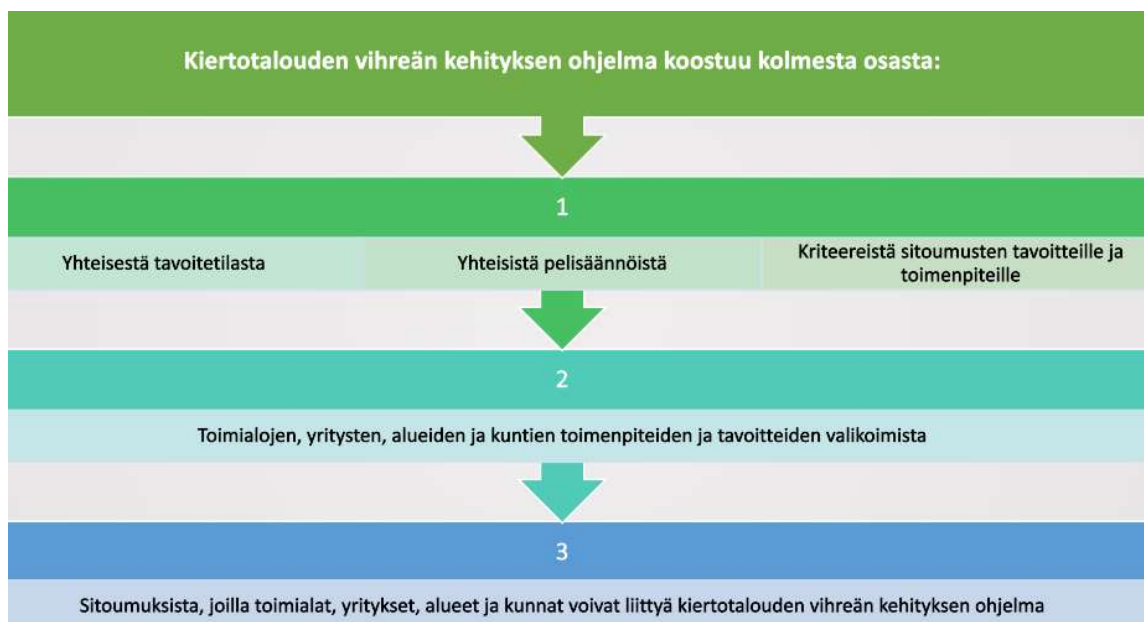
Kiertotalouden strategisen ohjelman valmistelu alkoi keväällä 2022 ja se koostuu yhteisistä raameista ja kriteereistä sekä ohjelmaan mukaan lähteneiden toimijoiden vähähiilistä kiertotaloutta edistävästä sitoumuksista. Ohjelman avulla nopeutetaan yhteiskunnan siirtymistä kiertotalouden mukaiseen toimintaan. (Ympäristöministeriö 2023.)

Kiertotalousstrategian ohjelma yhdistää toimijat ja palveluiden tarjoajat. Ohjelma tukee yrityksiä, oppilaitoksia, yrityksiä, tutkimuslaitoksia ja kaikkia kiertotalouden parissa toimivia oman kiertotalouspolun etsimisessä ja kehittämisessä. Kiertotalous-Suomi ohjelmaan mukaan lähteneet toimijat tunnistavat omassa toiminnassa isoimmat kiertotaloustoimet ja heiltä edellytetään sitoutumista kiertotalousohjelmaan sekä raportointia sen etenemisestä. (Kisu 2023.) Toimijoita on kaiken kaikkiaan 80, joissa on mukana suurin osa Suomen maakunnista. Sitoutuminen kiertotalouden ohjelmaan varmistuu kesä- tai syyskuussa 2023, jolloin toimijoiden on päätettävä liittymisestään vihreän kehityksen ohjelmaan omilla sitoumuksillaan. (Ympäristöministeriö 2023.)

Vihreän kehityksen ohjelma on Euroopan komission kunnianhimoinen suunnitelma, jonka tarkoituksena on tehdä Euroopasta ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä. Tavoite edellyttää kuitenkin erilaisia yksityisiä sekä julkisia investointeja. Vihreän kehityksen ohjelmaa valmistellaan yhteistyössä ministeriön tutkimuslaitoksen ja mukaan lähtevien toimijoiden kanssa.

(Kisu 2023.) Vihreän kehityksen ohjelma syntyy kahdesta prosessista, jotka tukevat toinen toisiaan. Skenaariotyössä luodaan tilannekuva luonnonvarojen kuluksen nykytilasta ja sen vaikutuksista talouteen ja ympäristöön sekä laaditaan tutkimusta tukevia skenaarioita kiertotalouden mahdollisuuksista edistää kiertotaloutta ja hyvinvointia. Toisessa prosesseista ministeriöt ja mukaan lähteneet toimijat sekä tutkimuslaitokset tekevät vihreän kehityksen ohjelman eli kehittävät tavoitteita sekä toimenpiteitä, joilla ohjelma muodostetaan. (Ympäristöministeriö 2023.)

Kiertotalousohjelmaan kuuluu viisi kokonaisuutta: kiertotalouden kannusteet, kiertotalouden markkinat, kiertotalous keskeisillä sektoreilla, kiertotalouden innovaatiot, digitalisaatio ja osaaminen sekä kiertotalous-ulkopolitiikka. Kiertotalouden vihreän kehityksen ohjelma koostuu kolmesta osasta, jotka on avattu kuviossa 1. Kiertotalouden vihreän kehityksen ohjelma koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä osassa kerrotaan yhteinen tavoitetila, yhteiset pelisäännöt ja yhteiset kriteerit näille tavoitteille ja toimenpiteille. Toisessa osassa kerrotaan eri toimialojen, yritysten ja kuntien toimenpiteiden ja tavoitteiden valikoimista. Kolmannessa osassa sitoumuksista, joilla toimijat, yrityksen ja kunnat voivat liittyä kiertotalouden vihreän kehityksen ohjelmaan. (Ympäristöministeriö 2023.)

Kuvio 1. Vihreän kehityksen ohjelma (Ympäristöministeriö 2023)

Sitra eli Suomen itsenäisyyden juhlarahasto on julkaissut vuonna 2016 eri sidosryhmien kanssa laaditun Suomen kiertotalouden tiekartan "Kierrolla kärkeen - Suomen tiekartta kiertotalouteen 2016–2023". Tiekartassa määriteltiin seuraavat tavoitteet ja toimet viidelle eri painopistealueelle. Näitä alueita ovat kestävä ruokajärjestelmä, metsäperäiset kierrot, tekniset kierrot, liikkuminen ja logistiikka sekä yhteiset toimenpiteet. (Sitra 2016.)

Ensimmäistä tiekarttaa päivitettiin vuonna 2019 jolloin julkaistiin Kriittinen Siirto - Kiertotalouden tiekartta 2.0. Päivitetyt tiekartan mukaan Suomen kiertotalouden toteutuminen voidaan jakaa neljään yhteiskuntaamme läpileikkaavaan strategisen tavoitteen toteutumiseen, Näitä ovat "Kilpailukyvyyn ja elinvoiman perusta uusiksi", "Siirrytään vähähiiliseen energiaan", "Luonnonvaroihin suhtaudutaan niukkuutena" ja "Arjen päätöksistä käyttövoimaa muutoksille". (Sitra 2019.)

"Kilpailukyvyyn ja elinvoiman perusta uusiksi" tavoitteen tarkoituksena on kehittää taloutta tavalla, jolla kiertotalouden ratkaisut nostetaan keskiöön kilpailukyvyyn ja talouden kasvustrategiassa. Kiertotaloudella on mahdollista luoda Suomelle uusia työpaikkoja, parantaa yritysten kilpailukykyä globaaleilla markkinoilla sekä tuoda Suomelle useiden miljardien arvoinen vuosittainen arvonlisä. Hiilineutraalin kiertotalouden lisääminen on nostanut maailman nopeimmin kasvavan markkinan. (Sitra 2019.)

Strategisena tavoitteena, jossa siirrytään vähähiiliseen energiaan, energiantuotannon on oltava kestävästi tuotettua, uusiutuvaa ja vähähiilistä. Lisäksi energian energiatehokasta käyttöä pyritään edistämään. Jotta maapallon lämpeneminen saataisiin pysäytettyä 1,5 asteeseen ja kiertotalouden kehittyminen olisi mahdollista, on Suomessa ja Euroopan unionissakin nostettava ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteita. (Materiaalit kiertoon 2023.)

"Luonnonvaroihin suhtaudutaan niukkuutena" tavoitteen tarkoitus on hillitä luonnonvarojen kulutusta. Tuotteiden valmistus ja luonnonvarojen ja materiaalien pro-

sessointi aiheuttavat merkittävän osan globaaleista ilmastopäästöistä. Jotta Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö saavutettaisiin ei kulutus ja tuotanto voi enää perustua luonnonvarojen rajattomaan käyttöön vaan tarvitaan kiertotaloutta. Materiaalien saaminen yhä useammin kiertoon, tuotteiden materiaalitehokkuus ja kiertotalouden liiketoimintamallien käyttöönotto ovat keskeisiä keinoja kestäväan käyttöön ja luonnonvarojen säästämiseen. Luonnonvarojen niukkuuteen liittyvissä haasteissa kiertotalous on olennaisessa osassa. Suomen tulee ottaa huomioon investoinneissa, mitä ympäristövaikutuksia luonnonvarojen käytössä, prosessoinnissa ja tuotteiden valmistuksessa aiheutuu eri maissa ja maanosissa. (Materiaalit kiertoon 2023.)

“Arjen päätöksistä käyttövoimaa muutokselle” - tavoitteessa nostetaan esille meidän jokaisen rooli kiertotaloudessa tekemiemme valintojen perusteella. Suomen ilmastopäästöistä lähes 70 % liittyy liikkumiseen, asumiseen ja ruokaan. Suomalaisen elintavat vaativat tällä hetkellä lähes neljän maapallon verran luonnonvaroja. Hyödyntämällä jo olemassa olevia kestäviä ratkaisuja voisimme leikata helposti arjen päästöistä jopa 37 %, kun lähtötasona on 2010 päästöaso. 2030 vuo-teen mennessä meidän tulisi pyrkiä puolittamaan hiilijalanjälkemme 2010 ta-sosta, jotta saavuttaisimme ilmastosuunnitelman tavoitteet. Tämä tavoite vaatii meiltä kaikilta uudenlaista suhtautumista kulutustottumuksiin ja omistamiseen. (Materiaalit kiertoon.)

2019 hallitusohjelman tavoitteena on Suomen hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä, olla ensimmäinen fossiilivapaa hyvinvointiyhteiskunta sekä vahvistamaan Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä. Hallitus pyrkii ilmastopoliittisilla päätöksillä tarttumaan asioihin, joilla saataisiin ilmastokriisi, luonnon monipuoli-suuden kato ja maapallon ylikuormitus pysäytettyä.

4 UUELLEENKÄYTTÖ

Tehokkain tapa vähentää jätteen syntymistä, on olla luomatta sitä. Uuden tuotteen valmistaminen tuottaa kasvihuonekaasuja, jotka osaltaan edistävät ilmastomuutosta. Uusien tuotteiden valmistaminen kuluttaa myös arvokkaita raakamateriaaleja, energiaa sekä vettä. Uudelleenkäyttö sekä uusien tuotteiden ostamisen vähentäminen on paras tapa vähentää jätteen syntyä ja näin säästää luonnonvaroja, suojella ympäristöä sekä myös säästää rahaa. (EPA 2023.)

Uudelleenkäyttö tarkoittaa jonkin tavaran tai osan käyttämistä uudelleen samassa tarkoituksessa, johon se on alun perin tarkoitettu. Uudelleenkäytettävä tuote tai osa voidaan hyödyntää sen alkuperäisessä kunnossa, tai tuote voidaan esimerkiksi huoltaa tai korjata ja näin uudelleen käyttää. (Ecocom 2023.) Uudelleenkäyttö on jätehierarkian (kuvio 2) toiseksi ylin tavoite jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen jälkeen. (Clinton County 2023.)

Uudelleenkäyttötoimenpiteet voivat olla konkreettisia, pieniä arjen tekoja kuten esimerkiksi paperin uudelleenkäyttö, vanhojen elektronisten laitteiden lahjoittaminen, ladattavien paristojen käyttö sekä vaatteiden, huonekalujen tai taloustarvikkeiden myynti tai lahjoitus eteenpäin. (Euroopan komissio 2023b.)

Uudelleenkäytön yleistyminen on tärkeää muun muassa jätteiden määrän ja jätteiden syntymisen vähentämisen kannalta. Jätteistä syntyy ja pääsee hiilidioksidiä ja metaania ilmakehään, joka osaltaan kiihdyttää ilmastomuutosta. (Euroopan komissio 2023a.) Jätteet saastuttavat myös ilmaa, pohjavettä ja maaperää (European Commission 2023). EU:ssa jätettä syntyy vuosittain noin 3 miljardia tonnia ja määrä kasvaa jatkuvasti. EU:n alueella syntyvästä kotitalousjätteestä vain noin 40 % kierrätetään tai uudelleen käytetään. (Euroopan komissio 2023a.)

Kiertotaloutta voidaan mieltää yksinkertaistettuna kolmen r:n kautta. Reduce eli vähennä, reuse eli uudelleenkäytä ja recycle eli kierrätä. Nämä toimet on listattu tärkeysjärjestykseen, joka myös jätehierarkiassa (kuvio 2.) on nostettu esille. (NC State Extension 2019.) Uudelleenkäytön keskeinen ajatus on se, että meillä jo

olevat materiaalit olisivat enemmän resursseja kuin hukkatavaraa. Uudelleen­käytössä olisi hyvä muistaa, että toisen roska on toisen aarre. (New Mexico State University 2014)

Kiertotalous tarkoittaa talousmallia, jossa kulutus perustuu omistamisen sijaan erilaisten palveluiden käyttämiseen. Kiertotaloudessa palveluita pyritään jaka­maan, vuokraamaan ja kierrättämään omistamisen sijaan. Tuotteet ja materiaalit pyritään käyttämään mahdollisimman tehokkaasti ja mahdollisimman pitkään, jotta niihin sitoutunut arvo pysyy yhteiskunnan käytössä. Jätteen ja hukan mini­mointi, jakaminen, liisuus, vuokraus, korjaaminen, kunnostaminen, uudelleen­käyttö sekä kierrätys ovat kiertotalouden toimintamallin perusta. (Sitra 2022.)

Kiertotalouden edistämisen ratkaisevat tekijät ovat kuluttajat. Kuluttajat voivat omalla toiminnallaan edistämään ja mahdollistamaan kiertotalouden kasvua, jotta pystymme elämään maapallon kantokyvyn rajoissa. Myös yrityksillä ja muilla sek­toireilla on oma osansa kiertotalouden edistämässä ja kiertotalouteen siirtymi­sessä. (Sitra 2022.)

Suomessa vuonna 2012 suomalaiset hankkivat vaatteita yhteensä 34890 tonnia. Yhtä henkeä kohden tämä tarkoittaa 8,1 kilogrammaa vaatteita. Sekajätteen joukkoon on arvioitu päätyvät tekstiilijätettä 54300 tonnia. Vuosittain ostettavista vaatteista vain 23 % päätyy uusiokäyttöön. Arvioinneista puuttuu kenkien määrä, joten todellisuudessa määrät ovat pienempiä. Poistotekstiileistä on arvioitu että 35 % soveltuisi uudelleenkäytettäväksi. (Eskelinen ym. 2018, 19.)

Uudelleenkäyttö ja kierrätys tarkoittavat eri asioita. Kierrätyksessä tavarat tai osat menevät romutettavaksi ja hyödynnettäväksi raaka-aineina, kun taas uudelleen­käytön tarkoitus on hyödyntää tavara tai osa sen alkuperäisessä käyttötarkoituk­sessä. Uudelleenkäytetyn tavaran tai osan hiilijalanjälki on matalampi kuin kier­rätetyn tuotteen, joten uudelleenkäyttöä olisi parempi suosia kierrätyksen sijaan. (Ecocom 2023.)

Eurostati eli Euroopan tilastoviraston mukaan Suomi on kiertotaloudessa monia EU-maita jäljessä. Materiaalien kiertotalous (CMU, Circular Material Use rate) oli

Suomessa noin 7 prosenttia vuonna 2018. Keskiarvio EU:ssa oli noin 11 %. Suomen bruttokansantuotteesta arvioidaan noin 5 % muodostuvan materiaalikiertoihin pohjautuvasta kiertotaloudesta. (Valtioneuvosto 2023.) Sitra arvioi, että kiertotalouden tehostamisen ja resurssien käytön lisäämisellä saataisiin Suomelle 2–3 miljardin euron vuotuinen kasvupotentiaali rakentamisen, elintarvike-, jakamistalous- sekä paperi- ja konepajateollisuuden ja ravinteiden kierron osalta. (Sitra 2022.)

Uudelleenkäyttö on terminä melko uusi, ja EU:n ja Suomen tasolla uudelleenkäytön seuranta on vielä alkutekijöissään. Vuonna 2022 Euroopan unionin jäsenvaltiot aloittivat uudelleenkäytön raportoinnin, jossa on aluksi seurattu neljää tuotekategoriaa. Nämä tuotekategoriat ovat tekstiilit, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, huonekalut sekä rakennusmateriaalit. (Ymparisto.fi 2023)

Tässä työssä uudelleenkäyttöpalveluita tutkitaan edellä mainittujen sektoreiden osalta, mutta on myös tärkeää huomioida, että uudelleenkäyttösektoriin voidaan sisällyttää myös esimerkiksi kertakäyttöiset muovit ja pakkausmateriaaleista syntyvät jätteet. Vuonna 2018 EU:ssa syntyi 174 kilogrammaa pakkausmateriaaleista tulevaa jätettä per henkilö. (We choose reuse 2023.)

Vuonna 2020 Suomessa syntyneistä yhdyskuntajätteistä kierrätettiin 42 %. (Pirtonen 2022.) Yhdyskuntajätteiden kierrätysprosentti on pysynyt 2015 vuodesta saakka samalla tasolla. Vuotta 2015 aikaisemmin ollut matalampi kierrätysaste voidaan selittää osin yhdyskuntajätteiden kaatopaikkasijoituksella. Kaatopaikkasijoitus yhdyskuntajätteille on ollut kielletty vuodesta 2016 alkaen, joten yhdyskuntajätteiden kaatopaikkasijoitus on loppunut lähes kokonaan. (Pirtonen 2022.)

Suomen ympäristökeskus SYKE:n vuoden 2018 raportissa “Uudelleenkäyttö ja sen edistäminen” tutkittiin uudelleenkäyttöä Suomessa. Raportissa selvitettiin uudelleenkäytön merkittävimmät tuoteryhmät, jotka määriteltiin sen mukaan mitä tuotteita menee uudelleenkäyttöön suuria määriä tai jotka voivat olla arvoltaan merkittäviä. Tuoteryhmiksi valittiin vaatteet ja kengät, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, huonekalut ja urheiluvälineet. (Eskelinen ym. 2018, 10.)

SYKE:n raportissa määriteltiin suuntaa antava arvio valtakunnallisesta uudelleenkäyttömääristä. Raportin mukaan Suomessa otetaan vuodessa uudelleenkäyttöön runsaat 56 000 tonnia raportissa tarkasteltuja tuoteryhmien tuotteita. SYKE:n raportissa uudelleenkäytön tehostamistarpeita ja liiketoimintapotentiaalia arvioitiin kirpputoritoimijoita haastatteleamalla. (Eskelinen ym. 2018, 18.)

Haastatteluissa kävi ilmi, että yhteisöllisyys ja ekologiset trendit ovat hinnan lisäksi uudelleenkäytölle suotuisia arvoja. Raportissa tuodaan esille, että uudelleenkäytössä on kuitenkin haasteita, esimerkiksi Euroopan Unionin jätepuitedirektiivissä ei ole aina selvää mitä käytöstä poistettaessa tarkoittaa, kun puhutaan jätteestä. Uudelleenkäyttö voi hankaloitua jätelakien ja asetusten vuoksi, sillä kun tavara poistetaan käytöstä, se muuttuu jätteeksi. (Eskelinen ym. 2018, 18.)

SYKE:n raportin haastattelujen perusteella tunnistettiin uudelleenkäytön edistämisen haasteita, joiksi nousi kustannukset, käsittelyyn liittyvä ammattitaito, logistiikka, laatu- ja kunto-ongelmat, asiakassegmentit ja kyky vastata asiakkaan tarpeisiin, asenteet ja mielikuvat ja ajanmukaisuus. (Eskelinen ym. 2018, 18.)

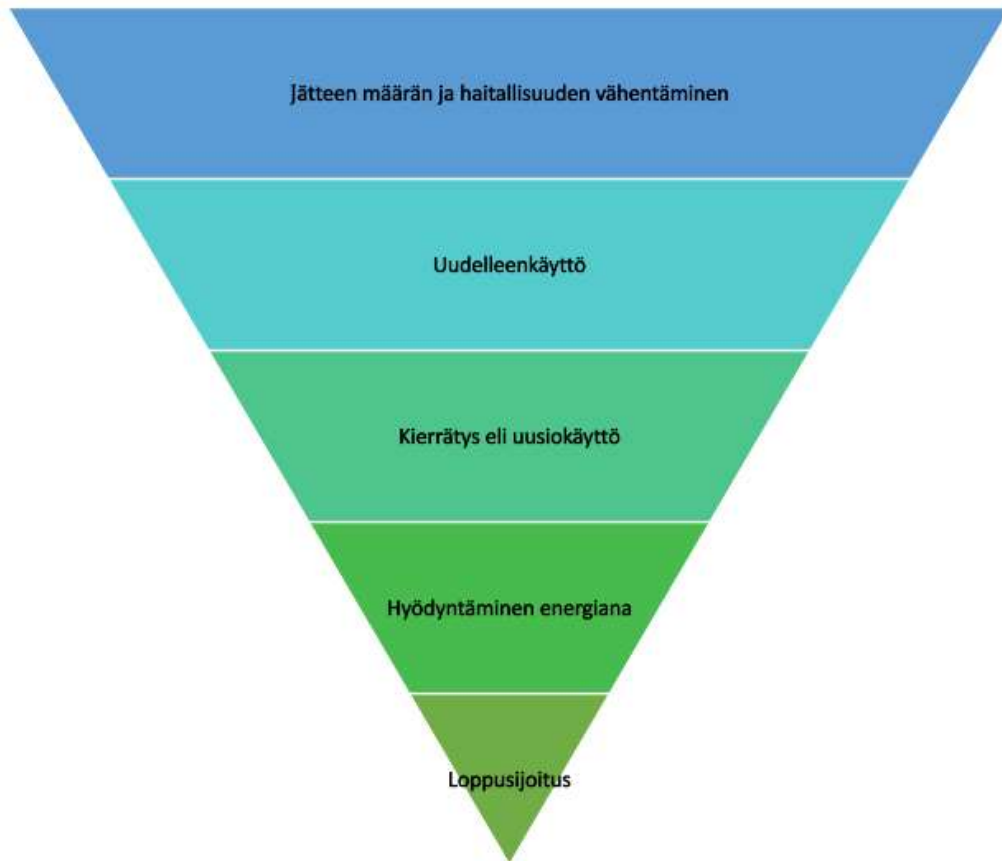
4.1 Lainsäädäntö

4.1.2 Euroopan unionin jätelainsäädäntö

EU:n jätedirektiivi (Euroopan Unionin direktiivi 2008/98/EY, WFD) ohjailee jäsenmaiden jätelainsäädäntöä ja pyrkii ehkäisemään jätteen syntymistä, edistämään ja hyödyntämään uudelleenkäyttöä sekä varmistamaan loppukäsittelyn. Jätepuitedirektiivi määrittää jätehierarkian (kuvio 2.). Direktiivi velvoittaa jäsenvaltioita tehostamaan jätteiden kierrätystä. (Euroopan parlamentti & neuvosto, 2008.)

Jätelainsäädännön jätteidenkäsittelyhierarkiassa ensimmäiselle sijalle on nostettu jätteen synnyn estäminen. Tämän jälkeen tulevat jätteen uudelleenkäyttö tai hyödyntäminen materiaalina, jätteen hyödyntäminen energiana ja lopuksi jätteen

sijoittaminen kaatopaikalle tai polttoon ilman energiahyödyntämistä. Mukailleen jätedirektiiviä kuviossa 2 selventävä kuva EU:n jätehierarkiasta. (Euroopan parlamentti & neuvosto, 2008.)

Kuvio 2. EU:n jätelainsäädännön jätteidenkäsittelyhierarkia (Etappi 2023)

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeussopimukset säätävät osallistumisoikeuksista, joihin kuuluu kansallisilla tasoilla kolme ominaisuutta. Näitä ovat oikeus osallistua ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sen valmisteluvaiheessa, oikeus ympäristötietoon sekä oikeus vireillepano- ja muutoksenhakukeinoihin. Kolmanteen kuuluu myös valitusoikeus tehdyistä viranomaispäätöksistä. Tällä pyritään tuottamaan monipuolista tietoa ja haetaan paikallisesti parempia ratkaisuja. (Pölonen 2020, 45–49.)

4.1.3 Jättesuunnitelma 2023

Valtakunnallisessa jättesuunnitelmassa on määritelty tavoitetila vuodelle 2023 ja toimet, joilla niihin päästään sekä hallitusohjelmassa on useita toimia, joilla ehkäistään jätteen syntymistä ja edistetään jätemateriaalin hyötykäyttöä. Ympäristöministeriön esityksestä 19.12.2017 valtioneuvosto hyväksyi valtakunnallisen jättesuunnitelman kierrätyksestä kiertotalouteen. Jättesuunnitelma on voimassa vuoden 2023 loppuun tai siihen asti, kunnes seuraava jättesuunnitelma astuu voimaan. Jättesuunnitelma pitää sisällään jätehuoltosuunnitelman sekä jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä sisältävät suunnitelmat. Tämä suunnitelma on tehty Suomen alueelle pois lukien Ahvenanmaa. (Ympäristöministeriö 2018.)

Suunnitelmissa otetaan huomioon jätteen määrä, haitallisuuden vähentäminen sekä kierrätyksen- ja kiertotalouden edistäminen. Suunnitelmaa toteuttamalla pyritään vähentämään jätteen määrää sekä nostamaan kierrätysastetta. Jättesuunnitelman tavoitteena vuoteen 2030 asti on kehittää arkipäiväistä kiertotaloutta, jossa otetaan huomioon kulutus, kierrätys, tutkimus ja kokeilutoiminta. Tämä mahdollistaa kiertotalouden uusien toimintamallien käyttöönottoa. (Ympäristöministeriö 2022.)

Valtakunnallisen jättesuunnitelman visio vuoteen 2030 sisältää tavoitteet materiaalitehokkaan tuotannon ja kulutuksen lisäämisestä, jätteen määrän vähentämisestä sekä uudelleenkäytön ja kierrätyksen lisäämisestä, laadukkaasta jätehuollosta, toimivista kierrätysmarkkinoista jotka luovat uusia työpaikkoja, kierrätysmateriaaleista saatavien pienraaka-aineiden talteenotosta, haitattomista materiaali-kiirroista, alan toimijoiden materiaalikiertojen edistävästä yhteistyöstä, ilmoittavan ja kattavan tiedon saavutettavuudesta, jätealan laadukkaan tutkimustoiminnan, kokeilutoiminnan ja jäteosaamisen sekä lainsäädännön joka tukee kiertotalouden innovatiivisuutta ja toimintaedellytyksiä. Tätä jättesuunnitelman toteutumista ja sen vaikutusta seurataan vuosittain. (Ympäristöministeriö 2022, 4.)

4.1.4 Suomen jätepolitiikan ohjelmia

Suomen jätepolitiikan talousmallina on kiertotalous, jonka tavoite on edesauttaa luonnonvarojen kestävästä käyttöä ja auttaa hillitsemään ilmastokriisiä, luonnonkatoa ja luonnonvarojen ylikulutusta. Suomessa kotimainen materiaalikulutus on Euroopan suurinta henkeä kohden vaikkakin resurssitehokkuus on huomasti kasvanut viime vuosikymmenten aikana. (Valtioneuvosto 2023.)

Jätedirektiivin pohjalta on Suomessa tehty uusi jätelaki (646/2011), joka on astunut voimaan 2012. Jätelain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista. (Finlex 17.6.2011/646) Lain tavoitteena on vähentää jätteen määrää ja lisätä uudelleenkäyttöä ja kierrätystä. (Ympäristöministeriö 2023.)

Erillisjätettä ei saa viedä poltettavaksi tai kaatopaikalle. Jätelain uudistus ja asetukset muuttuivat vuonna 2021. Jatkossa myös kunnan on järjestettävä erilliskierätettävän jätteen kuljetuksen kiinteistöltä sekä valmiuksia parantaa jätteenkuljetuksen kilpailutusta niin että kaiken kokoisilla jätteenkuljetusyrityksillä on valmiudet osallistua urakkakilpailutuksiin. (Ympäristöministeriö 2023.)

Jätelain 8 §:ssä säädetään etusijaisjärjestyksestä. Tämän mukaan kaikessa toiminnassa on pyrittävä noudattamaan seuraavaa järjestystä: ensisijaisesti on pyrittävä välttämään jätteen syntymistä ja haitallisuutta ja jos jätettä syntyy, jätteen haltijan on ensisijaisesti valmistettava jäte uudelleenkäyttöä varten tai uudelleenkäyttävä se (kuviokuva 2.). Jos uudelleenkäyttö tai ei ole mahdollista jäte on kierrätettävä tai toissijaisesti energiana. Mikäli jätteen hyödyntäminen ei ole mahdollista, jäte on loppukäsiteltävä esimerkiksi kaatopaikalle. (Finlex 17.6.2011/646)

Etusijaisjärjestelystä voidaan poiketa, mikäli jokin muu vaihtoehto on ympäristön kannalta parempi (Finlex 17.6.2011/646). Etusijaisjärjestyksen mukaista jäte-

huoltovaihtoehtoa mietittäessä on huomioitava jätteen elinkaarivaikutukset, ympäristön suojeleminen sekä jätehuoltoa vastaavan tekniset ja taloudelliset tarpeet (Ympäristöministeriö 2023).

Jätelakia täydentää valtioneuvoston asetus jätteistä (978/2021). Asetuksen 10 §:n mukaan kiinteistön haltijat, kunnan, jätteenhaltijan, tuottajan, jakelijan ja muun toimijan on järjestäessään huolehdittava jätteen keräyksestä. Tämä mahdollistaa Suomen perustuslain (PL, 731/1999) 20 §:n mukaisen oikeuden terveelliseen ympäristöntoteutumiseen. (Finlex 18.11.2021 978/2021.)

4.2 Uudelleenkäyttöpalvelut

Uudelleenkäyttöpalvelut tarkoittavat palveluita tai yrityksiä, jotka tarjoavat tuotteita tai tuotteiden osia siinä tarkoituksessa, mihin ne on alun perin suunniteltu. Uudelleenkäytettävä tuote tai sen osa voidaan hyödyntää joko sen alkuperäisessä kunnossa, tai tuote voidaan huoltaa tai korjata. (Ecocom 2023.) Uudelleenkäyttöpalveluiksi lasketaan esimerkiksi kirpputorit, suutarit, kierrätyskeskukset, ompelimot, polkupyörähuoltamot, pienkonehuoltamot, antikvariaatit, antiikkiliikkeet ja verhoomot.

Uudelleenkäyttöpalvelut tarjoavat hyviä ja helppoja keinoja asiakkaille kiertotaloustekoihin, sillä tuotteiden käytettynä ostaminen on ympäristön kannalta parempi ratkaisu kuin tuotteen uutena ostaminen. Onkin tutkittu, että esimerkiksi uusien vaatteiden tuotanto vaikuttaisi ilmastoon yhtä paljon kuin lentäminen ja merirahti yhteensä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että uudelleenkäyttöpalveluita hyödyntämällä ympäristöhyötyjä voidaan saavuttaa vain, jos esimerkiksi kirpputoreilta ostetut tuotteet korvaavat uusia vaatteita. (Eskelinen ym. 2018, 23.)

Uudelleenkäyttö ja uudelleenkäyttöpalveluiden edistäminen ja tutkiminen ovat vielä Suomessa, että muuallakin maailmalla alkutekijöissään. Yleisimpiä uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajia ovat esimerkiksi kirpputorit ja kierrätyskeskukset. Uudelleenkäyttö- ja kierrätyssektoreilla tehdään hyvää työtä, mutta tätä työtä ja alan laajenemista haastaa resurssipula. Liiketoimintamahdollisuudet uudelleen-

käyttöalalla ovat laajat. Perinteisiä uudelleenkäyttöönperustuvia liiketoimintamahdollisuuksia ovat esimerkiksi suutarit, ompelimot sekä erilaisten kodinkoneiden ja muun elektroniikan korjauspalvelut. (Eskelinen ym. 2018, 9.)

Kiertotalouden liiketoimintamallit ovat tuote palveluna, tuote-elinkaaren pidentäminen, jakamislustat, uusiutuvuus sekä resurssitehokkuus ja kierrättäminen. "Tuote palveluna"-liiketoiminta tarkoittaa tuotteen tai palvelun palvelullistamista. Toiminnan tarkoituksena ei ole myydä itse tuotetta vaan tuotteen toiminnallisuutta. Tuote palveluna-liiketoimintaa harjoittavat esimerkiksi autovuokraamot, jotka tarjoavat auton vuokrausta palveluna asiakkaalle eikä itse autoa. Tuote palveluna-liiketoiminta vähentää ostamisen tarvetta ja merkitystä, ja osaltaan kasvattaa tuotteen käyttömäärää. (Kierto 2023.)

"Tuote-elinkaaren pidentäminen"-liiketoiminta tarkoittaa toimintatapaa, jossa on tavoite pitää tuotteet mahdollisimman pitkään käytössä niiden alkuperäisessä käyttötarkoituksessa. Toimintamallin perusta on se, että tuotteet on jo suunnittelu- ja valmistusvaiheessa valmistettu niin, että niitä voi korjata, huoltaa ja päivittää. Tuotteet valmistetaan kestävästä ja laadukkaista raaka-aineista, jotta ne voi tarpeen tulleen uudelleen käyttää ja myydä edelleen. Tuotteiden ympärille voidaan kehittää myös ylläpito- ja korjauspalveluita. Tuote-elinkaaren pidentämisen-palveluksi voidaan laskea esimerkiksi suutari- ja ompelupalveluita sekä tietokoneiden huolto- ja kierrätyspalveluita tarjoavat yritykset. (Kierto 2023.)

"Jakamislusta"-liiketoimintamalli tarkoittaa digitaalisia alustoja, joiden tarkoitus on vähentää hävikkiä hyödyntämällä digitaalisia jakamislustoja uusien käyttäjien löytämisessä. Jakamislustojen toiminta voi perustua vuokraukseen, myyntiin, yhteiskäyttöön tai jakamiseen. Esimerkkejä jakamislustoista ovat esimerkiksi Tori.fi ja Airbnb. (Kierto 2023.)

"Uusiutuvuus"-liiketoimintamalli tarkoituksena on siirtyä uusiutuvien luonnonvarojen, biopohjaisten tuotteiden ja kierrätettävien materiaalien käyttöön ja päästä eroon fossiilisista energia- ja materiaalilähteistä. Liiketoimintamallia hyödyntä-

mällä myös jätteen määrä vähenee. Liiketoimintamallin perusta on uusien innovaatioiden luominen esimerkiksi polttoaineiden ja lannoitteiden valmistamiseksi. Uusiutuvan liiketoiminnan esimerkkejä ovat muun muassa innovatiivinen biojätteen keräysjärjestelmä BER Oy, sekä biohajoavia muoveja valmistava ABM Composite. (Kierto 2023.)

“Resurssitehokkuus ja kierrätys”-liiketoimintamallin tarkoituksena on kerätä ja kierrättää materiaaleja mahdollisimman resurssitehokkaasti, ja näin vähentää hukkaa. Liiketoimintamallissa hyödynnetään erilaisia teknologioita jätteiden, sivuvirtojen sekä ylijäämän käyttöönottossa ja uudelleenikäytössä. Ympäristöä säästäviä uusiutuotteita ja uusiomateriaaleja valmistetaan energiatehokkaasti kierrätyksessä. Resurssitehokkuus ja kierrätys liiketoimintamallin esimerkkejä ovat muun muassa Piece of Jeans-yritys, joka valmistaa uusia tuotteita poistotekstiilifarkuista sekä Waste Wise Group, joka valmistaa uusiutuotteita sekä kierrättää teollisuuden muovi- ja kumijätettä. (Kierto 2023.)

Uudelleenkäyttöä pyritään lisäämään myös EU:n johdolla, sillä uudet direktiiviehdotukset kannustavat jäsenmaita lisäämään uudelleenkäyttöä muun muassa tekstiilien, huonekalujen, sekä sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osalta. Suomessa uudelleenkäytön määristä ei ole vielä kerätty kokonaisvaltaista tietoa, mutta tulevaisuudessa myös uudelleenkäytön määrien vuosittaiset raportointivelvoitteet luultavasti lisääntyvät EU-direktiivien myötä. (Eskelinen ym. 2018, 9.)

SYKE:n raportissa tutkittiin uudelleenkäytön tehostamistarpeita ja liiketoimintapotentiaalia haastatteleamalla uudelleenkäyttötoimijoita, kuten kirpputoritoimijoita. Haastatteluilla pyrittiin selvittämään muun muassa uudelleenkäyttötoimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia, uudelleenkäytön kohderyhmiä sekä tuoteryhmiä, jotka ovat kiinnostavia asiakkaille uudelleenikäytössä. Kyselyllä selvitettiin myös uudelleenikäytettävien tuotteiden arvon säilymistä. (Eskelinen ym. 2018, 21.)

Haastattelussa selvisi, että kirpputoritoimijoiden mukaan haasteita esiintyy toimintoihin, tuotteisiin sekä kulutustottumuksiin liittyen. Kirpputoritoiminta on yleensä

melko pienimuotoista, joten edullisten toimitilojen löytäminen on haastavaa. Saavutettavuuden kannalta myös toimitilojen löytäminen keskeiseltä paikolta voi olla vaikeaa. Toimitilojen korkeiden kulujen vuoksi, jotkut vuokranantajat eivät välttämättä halua kirpputoritoimijoita tiloihinsa uudelleenkäyttöpalveluiden mahdollisten kannattavuus haasteiden vuoksi. (Eskelinen ym. 2018, 21.)

Uudelleenkäyttötoiminnan liiketoiminnan kehittämisen esteeksi voi nousta riittämättömien myynti- ja varastointitilojen lisäksi myös ammattitaitoisen työvoiman huono saatavuus. Liiketoiminnan haasteeksi nousi myös tuotteiden uudelleenmyynnin haastavuus. Monet tekstiilit sekä muun muassa huonekalut voivat olla huonolaatuisia, jolloin niillä ei ole juurikaan uudelleenmyyntiarvoa taikka menekkiä. (Eskelinen ym. 2018, 21.)

SYKE:n raportin haastatteluiden perusteella kirpputoreilla käy asiakkaita kaikista eri tuloluokista, joten tästä voidaan päätellä, että ihmiset ovat löytäneet kirpputorit ja uudelleenkäyttöpalvelut. (Eskelinen ym. 2018, 22).

4.3 Uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuus

Saavutettavuus tarkoittaa jonkin ympäristön, tuotteiden, palveluiden, kohteiden tai viestinnän helppoa lähestyttävyyttä kaikille sulkematta ketään ulkopuolelle. Hyvä saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Hyvä saavutettavuus muodostuu monesta eri palasesta. Hyvässä saavutettavuudessa viestinnällä tavoitetaan erilaisia ihmisiä erilaisilla keinoilla, palveluiden tai tuotteiden hinnat eivät ole este palvelun käyttämiselle, toimitilat ovat esteettömiä, asiakaspalvelu on yhdenvertaista, elämyksiä ja tietoa voidaan tarjota eri aisteille sekä ymmärtämisen esteitä ei ole, vaan esimerkiksi palveluita on tarjolla eri kielillä. (Kuntaliitto 2023.)

SYKE:n raportin johtopäätöksissä tultiin siihen johtopäätökseen, että uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuus Suomessa ei ole tällä hetkellä johdonmukaista. Tieto uudelleenkäyttöpalveluista on sirpaleista ja hajallaan olevaa. Jotta kiertota-

loutta ja uudelleenkäyttöä voitaisiin edistää, edellyttäen se materiaalivirtojen seurannan lisäksi tarkempaa tietoa tuotteiden kierrosta ennen kuin ne päätyvät jätteeksi. (Eskelinen ym. 2018, 32.)

Liiteri-tietopalvelu on yksi esimerkki saavutettavuutta parantavista palveluista. Elinympäristön tietopalvelu Liiteri on Suomen ympäristökeskus SYKE:n ylläpitämä elinympäristöjen tieto- ja analyysipalvelu. Liiterissä kootaan yhteen rakennettujen ympäristöjen ja kaavoitusta koskevien tietojen paikka- ja tilastotietoja. Liiterissä on muun muassa kartoitettu alueellisia kiertotalouspalveluita. (Suomen ympäristökeskus 2023.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Kestävän tuotannon kehittämisen pääpiste on kestävän kehityksen periaatteissa ja bio- ja kiertotalouden toimintamalleissa sekä niiden soveltamiseen yritystoiminnassa. Kestävässä kehityksessä syvennyttään erilaisiin toimintamalleihin, joilla yrityksen toimintaa pyritään ohjaamaan kestäväan ja vastuulliseen suuntaan taloudelliset ja globaalit trendit huomioiden. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja vihreän talouden ratkaisut vievät meitä kohti ilmastoneutraalia ja vastuullista liiketoimintaa. (Sitra 2023.)

Opinnäytetyö tukee RENET uudelleenkäyttöverkoston tärkeää työtä uudelleenkäytön nostamisessa uudelle tasolle. Tutkimuksen tavoite on saada RENET uudelleenkäyttöverkostolle tietoa uudelleenkäyttötoimijoiden saavutettavuudesta, jota RENET voi hyödyntää omassa toiminnassaan pyrkiessään etsimään ratkaisuja kestävän tuotannon kehittämiseen ja tiedon jakamiseen. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja vihreän talouden ratkaisut vievät meitä kohti ilmastoneutraalia ja vastuullista liiketoimintaa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tukea RENETin tavoitteita ja pyrkiä lisäämään tietoa uudelleenkäyttösektorista ja näin kehittämään RENET uudelleenkäyttötoimijoiden verkostoa. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tutkimuskysymysten kautta uudelleenkäyttötoimijoiden palveluita ja saavutettavuutta sekä kuntien roolia uuden jätelain myötä RENET uudelleenkäyttöverkoston käyttöön.

Tässä opinnäytetyössä saavutettavuudella tarkoitetaan tuotteiden ja palveluiden helppoa saatavuutta ja lähestyttävyyttä kaikille. Hyvä saavutettavuus on myös yhdenvertaisuuden edistämistä. (Kuntaliitto 2023). Opinnäytetyössä saavutettavuutta tutkitaan aiheeseen liittyvän kirjallisuuden avulla sekä Webropol-kyselyn avulla. Kyselyllä selvitetään, millaisia uudelleenkäyttöpalveluita on alueittain saavutettavissa sekä miten saavutettavuus jakautuu alueittain.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kerätä tietoa uudelleenkäytön saavutettavuudesta RENETin käyttöön sekä verkostolle uusia kehitysideoita. RENET hyödyntää näitä tietoja uudelleenkäyttöpalveluiden kartoitukseen, sekä jakamalla lopputyössä saatavaa aineistoa verkostossa oleville muille toimijoille. Näin tieto uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuudesta on kaikkien saatavilla ja käytettävissä. Opinnäytetyö toimii uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuuden kartoittamisen alkusysäyksenä.

Opinnäytetyömme tavoitteena on lisätä lukijan tietoa ja kiinnostusta uudelleenkäytöstä ja sen tuomista mahdollisuuksista sekä tuoda esille uudelleenkäytön tärkeyttä. Tutkimuksella haluamme edesauttaa RENET uudelleenkäyttöverkostoa työssä uudelleenkäyttösektorin kartoituksessa.

5.2 Tutkimuskysymykset

Keskeinen osa kiertotaloutta on uudelleenkäyttöala ja uudelleenkäyttöpalvelut sekä uudelleenkäyttötoimijat. RENET uudelleenkäyttöverkoston tavoite on päästä uudelleenkäyttösektorilla seuraavalle tasolle ja siihen tarvitaan yhteistyötä muiden uudelleenkäyttötoimijoiden kanssa. Opinnäytetyöhön on määritelty kolme tutkimuskysymystä. Tutkimuskysymyksillä selvitämme alueellisesti uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuutta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten uudelleenkäyttötoimijoiden palvelut ovat saavutettavissa opinnäytetyössä valituilla alueilla?
2. Mikä on kuntien rooli uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa?
3. Mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet?

Kysymyksellä “Miten uudelleenkäyttötoimijoiden palvelut ovat saavutettavissa opinnäytetyössä valituilla alueilla?” tarkastelemme, miten uudelleenkäyttötoimijoiden palveluita on tarjolla valituilla alueilla. Tutkimme jokaisen Suomen läänin kolmea kuntaa, ja sitä miten valituissa kunnissa on tarjolla uudelleenkäyttöpalveluita ja minkälaisia palveluita kunnissa on saatavilla.

Kysymyksellä “Mikä on kuntien rooli uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa” tarkastelemme kuntien tarjoamia uudelleenkäyttöpalveluita. Näihin kuuluvat esimerkiksi tekstiilien keräyspisteet, lahjoituspisteet jne. Tutkimme myös kuntien roolia uudistuneen jätelain myötä. Selvitimme esimerkiksi, miten kuntien toiminta on muuttunut uuden jätelain myötä.

Kysymyksellä “Mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet?” pyrimme tekemään ajantasaiskatsauksen uudelleenkäyttösektoriin Suomessa tällä hetkellä ja sen suurimpiin haasteisiin. Pyrimme selvittämään, miten uudelleenkäyttösektoria voisi kehittää ja edistää Suomessa, jotta uudelleenkäyttöprosentti kasvaisi ja uudelleenkäyttö yleistyisi.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Menetelmät

Tutkimusmenetelmäksi olemme valinneet määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen, jolla pyrimme kartoittamaan tämänhetkistä tilaa uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuudesta. Valitsimme tämän tutkimusmenetelmän koska työsamme selvitämme uudelleenkäyttötoimijoiden määriä ja mitä palveluita uudelleenkäyttötoimijat tarjoavat. Lisäksi selvitämme rajattujen kuntien osalta jätelain uudistuksen toteutumista ja sen tuomia haasteita.

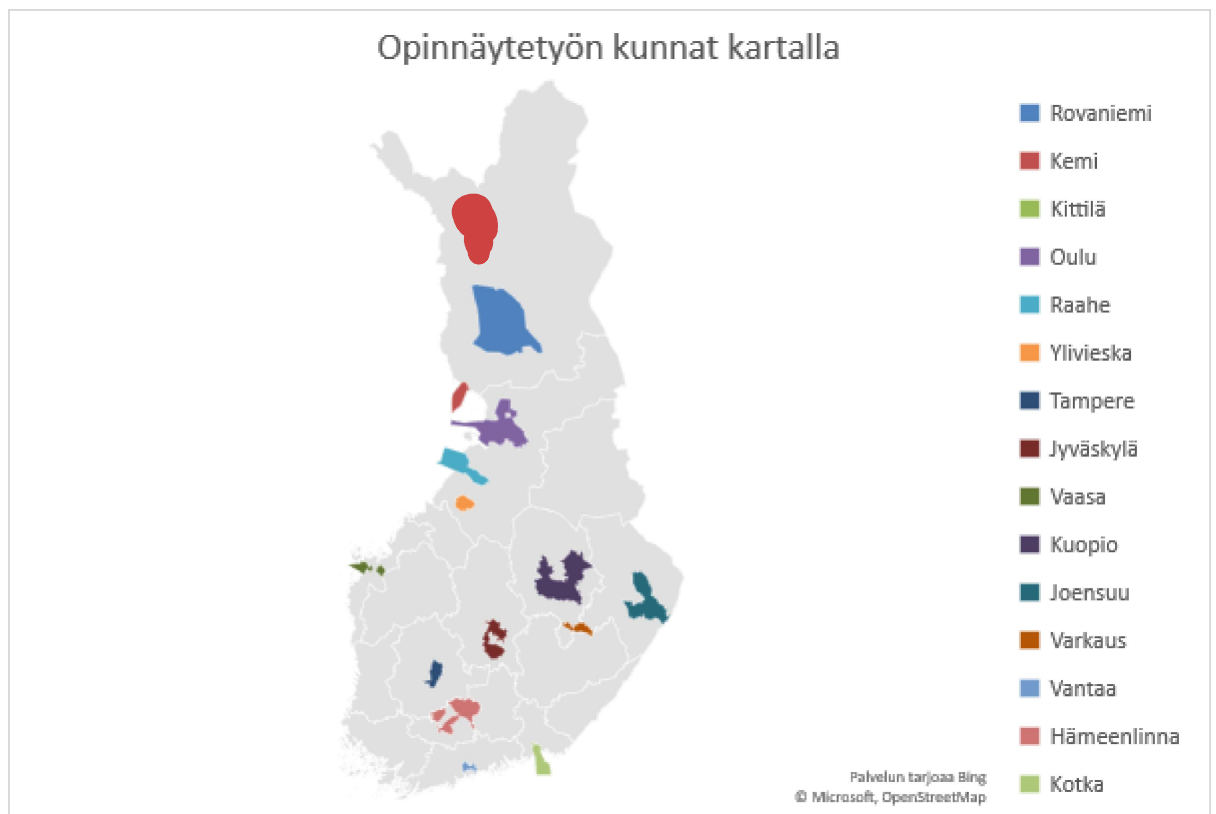
Kvantitatiivinen tutkimus eli määrällinen tutkimus tarkoittaa tutkimusmenetelmää, jossa tutkimus perustuu tilastojen ja numeroiden avulla kohteen kuvaamiseen ja tulkitsemiseen. Määrällisessä tutkimuksessa keskitytään yleensä erilaisiin luokiteluihin, syy- ja seuraussuhteisiin, vertailuun ja numeerisiin tuloksiin, joilla selitetään tuloksiin perustuvia ilmiöitä. Määrällisiin menetelmäsuuntauksiin sisältyy usein tilastollisia ja laskennallisia analyysimenetelmiä. (Koppa 2015.) Kvantitatiivisessa tutkimuksessa yleisiä aineistonkeruumenetelmiä on lomakekyselyt, internet-kyselyt, strukturoidut haastattelut, puhelinhaastattelut, surveyt, kokeelliset tutkimukset ja systemaattinen havainnointi (Heikkilä 2014).

Opinnäytetyön työkaluksi olemme valinneet käytettäväksi Webropol-kyselyn. Valitsimme Webropol-kyselyn, koska sen avulla pystyimme helpoiten tavoittamaan mahdollisimman laajasti toimijoita ja kuntien edustajia. Webropol-kysely on myös hyvin saavutettavissa ja helppokäyttöinen vastaajalle. Työssä teimme kyselyn jokaisen läänin kolmeen kuntaan alueen uudelleenkäyttötoimijoiden saavutettavuuden kartoittamiseksi. Rajaus tehtiin kolmeen kuntaan per lääni, jotta kyselyiden tulosten analysointi on mahdollista opinnäytetyön raamien rajoissa. Lisäksi teimme kyselyn kunnille, joilla selvitimme kuntien roolia uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajana ja kunnan vastuuta uuden jätelain myötä.

6.2 Aineiston keruu ja kuvaus

Tutkimus toteutettiin tekemällä Webropol-kysely kunnille ja uudelleenkäyttöpalveluiden toimijoille. Kunnat valittiin niin, että kaksi valituista kunnista oli isompia asukasluvuiltaan ja yksi hieman pienempi tai keskikokoinen. Päädyimme Webropol-kyselyyn koska se mahdollistaa laajan tutkimusjoukon tavoittamisen. Kyselyt laadittiin yhteistyössä opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa. Näin saimme laadittua tutkimuskysymykset niin että ne palvelevat mahdollisimman hyvin myös toimeksiantajaa.

Kyselyt lähetettiin 15 kuntaan ja 481 eri uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajalle. Opinnäytetyössä uudelleenkäyttöpalveluiksi laskimme kirpputorit, suutarit, kierätyskeskukset, paikalliset digialustat, ompelimot, polkupyörähuoltamot, pienko-
nehuoltamot, antikvariaatit, antiikkiliikkeet ja verhoomot. Kuviossa 3 opinnäytetyöhön valitut 15 kuntaa Suomen kartalla sekä kuviossa 4 kuntien asukasluvut havainnollistettuna.

Kuvio 3. Opinnäytetyön tutkimukseen valitut kunnat kartalla.

Kyselyt lähetettiin 17.5.2023 ja kyselyt suljettiin 18.6.2023. Uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajien kyselyt lähetettiin toimijoille sen perusteella, keiden toimijoiden sähköpostiosoite oli helposti saavutettavissa.

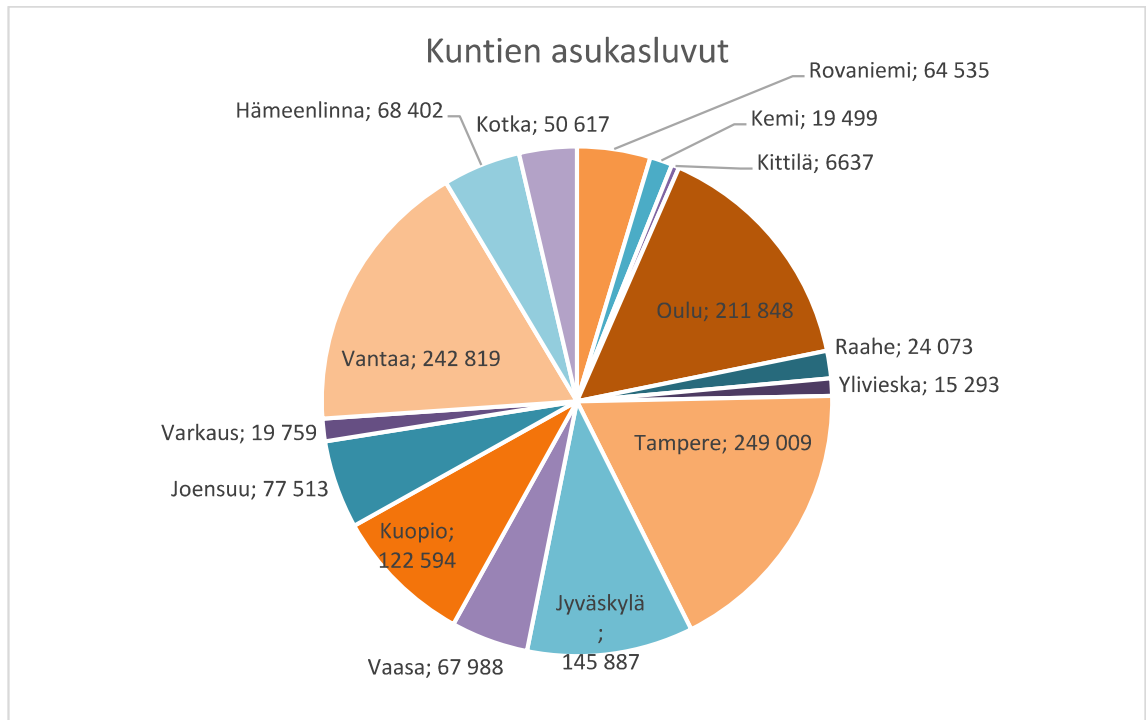
Lapin läänin alueelta kunniksi valittiin Rovaniemi, Kemi ja Kittilä. Vuonna 2022 Rovaniemen asukasluku oli 64 535, Kemin asukasluku 19 499, Kittilän asukasluku 6637 asukasta. (Tilastokeskus 2022.)

Oulun läänistä kunniksi valittiin Oulu, Raahen ja Ylivieska. Vuonna 2022 Oulun asukasluku oli 211 848, Raahen asukasluku 24 073 ja Ylivieskan asukasluku 15 293. (Tilastokeskus 2022.)

Länsi-Suomen läänistä valittiin Tampere, Jyväskylä ja Vaasa. Vuonna 2022 Tampereen asukasluku oli 249 009, Jyväskylän asukasluku 145 887 ja Vaasan asukasluku 67 988. (Tilastokeskus 2022.)

Itä-Suomen läänistä valittiin Kuopio, Joensuu ja Varkaus. Vuonna 2022 Kuopion asukasluku oli 122 594, Joensuun 77 513 ja Varkauden asukasluku oli 19 759. (Tilastokeskus 2022.)

Etelä-Suomen läänistä valittiin Vantaa, Hämeenlinna ja Kotka. Vuonna 2022 Vantaan asukasluku oli 242 819, Hämeenlinnan asukasluku oli 68 402 ja Kotkan asukasluku 50 617. (Tilastokeskus 2022.)

Kuvio 4. Kuntien asukasluvut, asukasluvut perustuvat Tilastokeskuksen vuoden 2022 tietoihin (Tilastokeskus 2022.)

6.3 Aineiston analyysi

Aineiston keruun jälkeen aineistoa tarkastellaan ja tarpeen tullen aineistoa täydennetään. Aineiston tarkastuksessa käydään kerätyt tulokset läpi, ja tarpeen tullen hylätään esimerkiksi puutteellisia vastauksia. Aineiston analysointi perustuu joko selittämiseen tai aineiston ymmärtämiseen. Määrällisissä tutkimuksissa pyritään yleensä selittämään ilmiötä ja analysoimaan tuloksia tilastollisilla menetelmillä. Analysoinnissa on tärkeää kytkeä tulokset tutkimuksessa käytettyyn teoriataustaan sekä verrata tuloksia teoriaan myös johtopäätöksissä. (Opinkirjo 2023.)

Tutkimusaineiston analyysia tarkastellaan monitahoisesti nostamalla esille merkityksellisiä asioita. Toisessa analyysivaiheessa laaditaan aineistoista havaintoja ja johtopäätöksiä. Tulokset ja havainnot tehdään niin, että vastaukset puretaan tilastoiksi, joista laaditaan kaaviot. Kaavioita tulkitsemalla pystytään tekemään havaintoja ja johtopäätöksiä. Kaavioiden purku toteutetaan niin, että analyysissä käsitellään kunnille suunnatut kyselyt ja toimijoille suunnatut kyselyt erikseen.

6.4 Tutkimuksen tulosten ja luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuus voidaan varmistaa etukäteen suunnittelemalla tutkimus huolella sekä tarkalla tiedonkeruulla. Selkeät ja oikeita asioita mittaavat kysymykset ja korkea vastausprosentti auttavat luotettavien tuloksien saamisessa. Luotettava tutkimus antaa tarkkoja, ei-sattumanvaraisia tuloksia, jotka saadaan, kun kyselyn otos on tarpeeksi suuri, otos on edustava eli mahdollisimman samanlainen kuin perusjoukko sekä tiedonkeruu, tulosten käsittely ja syöttö tehdään virheettömästi ja huolellisesti. (Heikkilä 2014.)

Luotettava tutkimustulos voidaan saavuttaa, kun määritetään selkeä ja tarkkaan rajattu tutkimusongelma, hyvä tutkimussuunnitelma sekä kyselylomake, etukäteen mietitty otantamenetelmä, tarpeeksi suuri otos, korkea vastausprosentti, so-piva tiedonkeruumenetelmä sekä selkeä ja objektiivinen raportti. (Heikkilä 2014.)

Validiteetin ja reliabiliteetin avulla voidaan arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Validiteetti ilmaisee, onko tutkimuksessa tutkittu oikeita asioita, ja se voidaan varmistaa oikealla tutkimusmenetelmällä, mittareilla ja oikeita asioita mittaamalla. Reliabiliteetti ilmaisee tutkimustulosten pysyvyyttä. Tutkimustulokset ovat pysyviä, kun tutkimustulokset eivät ole sattumaa ja samat tulokset saadaan, mikäli tutkimus tehdään uudelleen. (Kananen 2008, 79–81.)

Kyselytutkimuksessa mittaus tapahtuu kyselylomakkeella. Kyselyt pitää suunnitella ja miettiä tarkasti, jotta vastaaja ymmärtää kysymyksen ja pystyy vastaamaan siihen totuudenmukaisesti. Tutkimuksen onnistuminen riippuu kyselylomakkeen huolellisesta suunnittelusta. Ratkaisevaa on, että kysytään oikeita kysymyksiä, joita on helppo purkaa tilastollisesti oikein eikä tieto vääristy. (Vehkalahti 2008, 20.)

Työssä tutkimusmenetelmäksi valitsimme kvantitatiivisen tutkimuksen, joka toteutettiin Webropol-kyselyiden avulla. Kyselyt ja otannat laadittiin huolella ja ne onnistuivat hyvin tutkimuksen tavoitteisiin verraten. Myös tutkimusmenetelmä oli onnistunut. Kyselyitä lähetettiin laajasti, mutta vastausprosentit jäivät melko ma-

talaksi. Saadut vastaukset ovat kuitenkin merkityksellisiä, ja ne antoivat mielenkiintoista tietoa uudelleenkäyttölalasta. Kun tutkimuksen tuloksia vertaa SYKE 2018 raporttiin uudelleenkäytön tilasta, nousevat samat haasteet esille. Joten tästä voisi päätellä, että tutkimuksen tulokset ovat luotettavia.

7 TULOKSET

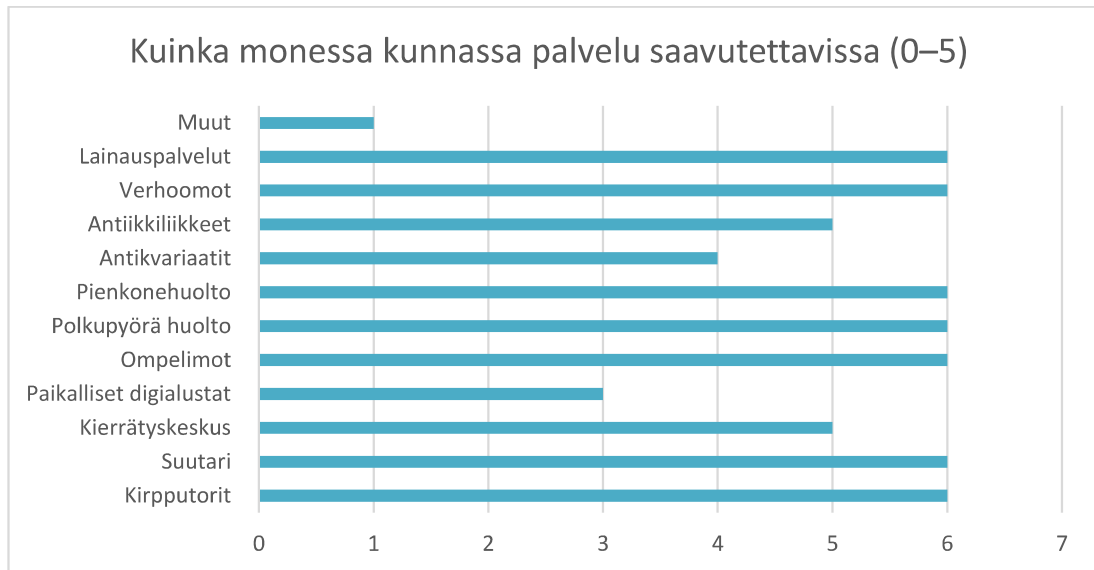
Tutkimusaineiston tulokset analysoitiin määrällisen tutkimuksen kautta. Määrällisen tutkimuksen analyysille tyypillistä on aineiston kuvaaminen ja tulkitseminen numeroiden ja tilastojen avulla. (Koppa 2021.) Aineistoa tarkastellaan monipuolisesti nostamalla esille tärkeitä ja merkityksellisiä asioita. Kysely purettiin numeroiden ja tilastojen kautta diagrammeiksi ja kaavioiksi. Tuloksissa pohdimme tarkemmin kyselyiden tuloksia ja niiden merkitystä.

7.1 Kunnille suunnatut kyselyt

Kunnille suunnatut kyselyt lähetimme jokaisen läänin kolmeen valittuun kuntaan. Kyselyt lähetettiin kuntien kirjaamoihin ja kuntien henkilöille, joita kyselyiden uskottiin koskevan. Kunnille suunnatussa Webropol-kyselyssä oli 10 kysymystä. Kunnille suunnattu kysely on liitteessä 1.

Kuntien edustajille suunnatun kyselyn ensimmäinen kysymys oli ”Mitä kuntaa edustat?” Kyselyyn vastasivat kunnan edustajat Jyväskylästä, Ylivieskasta, Vantaalta, Rovaniemeltä ja Kuopiosta. Vastauksia tuli viidestä kunnasta, eli vastausprosentti oli 33. Vastauksia tuli jokaisen läänin yhdestä kunnasta. Alhaista vastausprosenttia voisi selittää kyselyn ajankohta, joka oli juuri ennen lomakautta. Lisäksi kunnille tulee paljon erilaisia kyselyitä, eikä kaikkiin aina ole aikaa vastata.

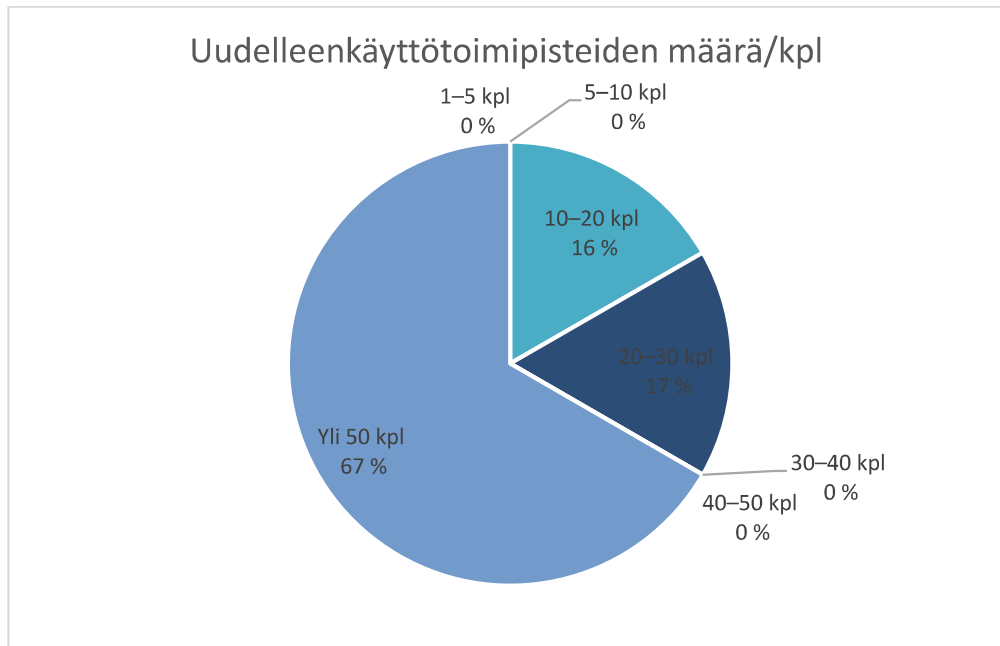
Toinen kysymys kunnille: ”Mitä uudelleenkäyttöpalveluita on saatavilla kunnassa?”. Kyselyyn vastanneiden kuntien alueella oli tarjolla suurinta osaa kyselyyn valituista uudelleenkäyttöpalveluista. Vastaukset on koottu kuvioon 5. Vastauksissa korostuu se, että kirpputoreja, suutareita, lainauspalveluita, verhoja, pienkonehuoltamoita, ompelimoita ja polkupyörähuoltamoita on saavutettavissa jokaisessa vastanneessa kunnassa. Vastaajat olivat ”muut” kohdassa luetelleet, mitä muita palveluita kunnissa on ja siellä nousi esille mielenkiintoisina uudelleenkäyttöpalveluina esimerkiksi kestovaippalainaus sekä koulujen ylijäämä ruuan tarjoaminen. Kuvio 5. havainnoi kuntien palveluita.

Kuvio 5. Kunnissa saatavilla olevat palvelut

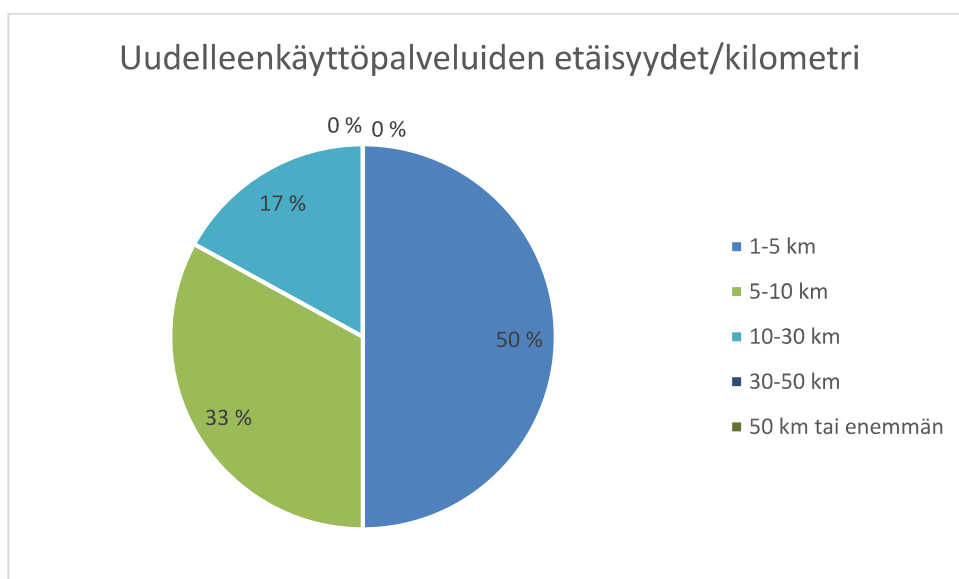
Vastaus muut: *“Vaatelainaamo; sähköiset kaupunkipyörät; sähköpotkulaudat; kaupungin taakkapyörä; kirjastosta mm. pelejä, urheiluvälineitä, roskapihtejä; apuvälinelainaamo; kestovaippalainaamo; tietokonevuokraamo; veneiden vuokrausta; rakennuskone- ja siivousvälinevuokraamot; koulujen ylijäämäruoan tarjoaminen; astiavuokraamo.”*

Kolmas kysymys kunnille oli: “Kuinka monta uudelleenkäyttötoimipistettä kunnan toiminta-alueella on?”. Vastanneiden perusteella uudelleenkäyttöpalveluita on saatavilla hyvin. Suurimmassa osassa kuntia uudelleenkäyttötoimipisteitä oli yli 50 kpl. Kuvio 6. selkeyttää kuntien uudelleenkäyttötoimipisteiden määrää.

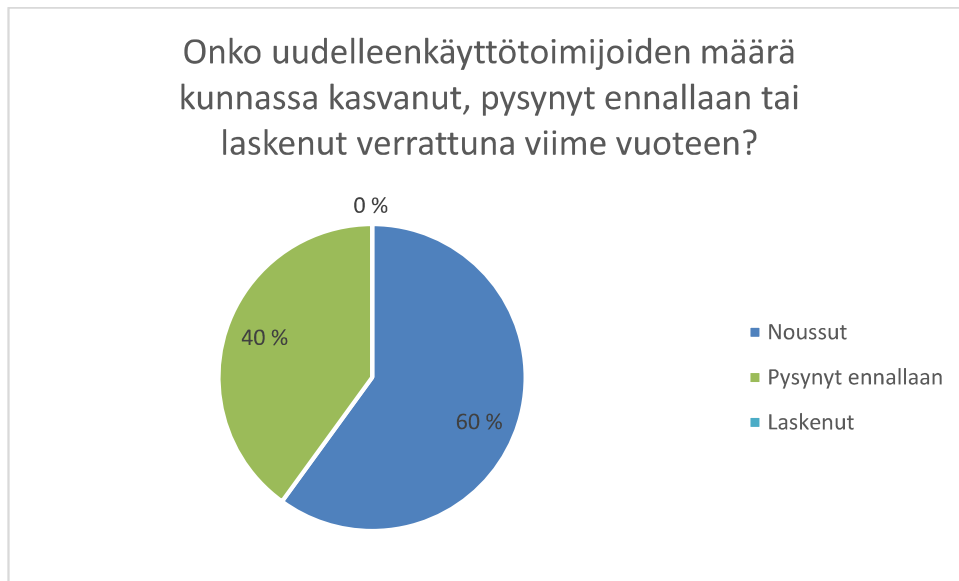
Kuvio 6. Uudelleenkäyttötoimipisteet

Neljäs kysymys kunnille: “Minkälaiset etäisyydet kuntalaisilla keskimäärin on uudelleenkäyttötoimijoiden palveluihin?” Vastauksien perusteella etäisyydet kuntalaisilla uudelleenkäyttöpalveluihin olivat keskimäärin lyhyet. Koska etäisyydet ovat vastauksien mukaan lyhyet voisi päätellä, että uudelleenkäyttöpalvelut ovat hyvin saavutettavissa kuntalaisilla. Kuten kuviossa 7. havainnoidaan, uudelleenkäyttöpalveluihin on keskimäärin hyvin lyhyet etäisyydet kunnissa.

Kuvio 7. Uudelleenkäyttöpalveluiden etäisyydet (asiakas/palvelut)

Viides kysymys kunnille “Onko uudelleenkäyttötoimijoiden määrä kunnassa kasvanut, pysynyt ennallaan tai laskenut verrattuna viime vuoteen?” Vastauksien perusteella uudelleenkäyttötoimijoiden määrä on noussut 3 kunnassa ja pysynyt ennallaan 2 kunnassa. Kuviossa 8. nähdään, että uudelleenkäyttötoimijoiden määrä kunnissa on noussut ja tai pysynyt ennallaan, mikä on positiivista uudelleenkäyttösektorin kannalta.

Kuvio 8. Uudelleenkäyttötoimijoiden määrän vaihtelu

Kuudes kysymys kunnille: ”Mikä on kunnan vastuu uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa?” Vastauksissa tuli esille, että kunnalla vastuulla on uudelleenkäyttöpalveluiden mahdollistaminen ja kiertotalouden edistäminen. Kuntien roolia pidetään uudelleenkäyttösektorilla mahdollistajana ja kannustajana. Kuntien roolin nähtiin myös keskittyvän uudelleenkäytön periaatteiden hyödyntämiseen omassa toiminnassaan ja tiedon jakajana kuntalaisille ja yrityksille.

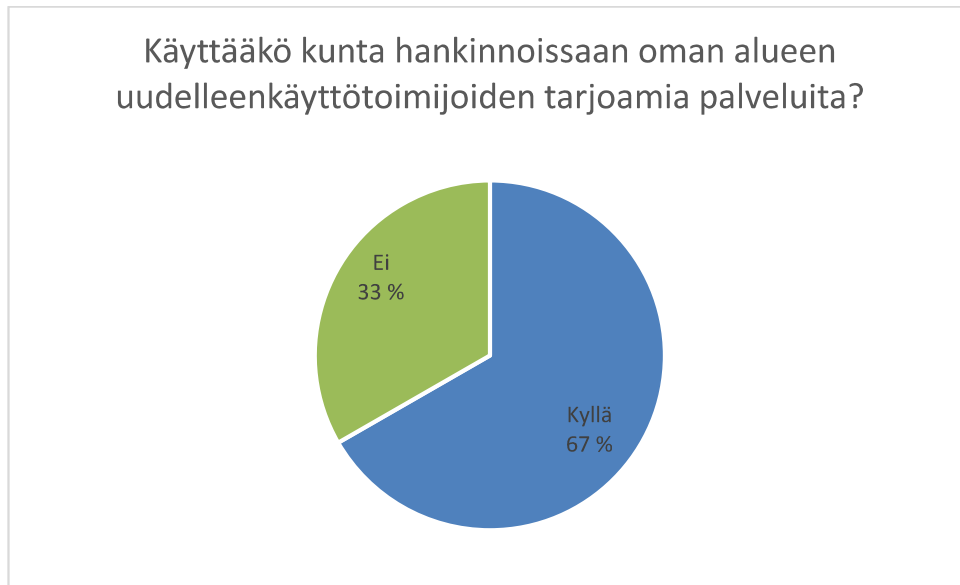
Seitsemäs kysymys kunnille: ”Mikä on kunnan rooli uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa?” Vastauksien perusteella kuntien rooli oli selvästi viestinnässä ja tiedottamisessa asukkaille sekä yrityksille. Kuntien roolin koettiin myös olevan erilaisissa hankkeissa sekä yritystoiminnan ja työllisyyden mahdollistajana. Kuntien rooli nähtiin myös alueen elinvoiman tukijana, esimerkiksi tarjoamalla vuokralle tilojansa uudelleenkäyttöpalveluille.

Kuntien roolissa pidettiin myös tärkeänä kunnan yhteiskäyttöpalveluiden tarjoamisessa kuten lainattavat sähköpyörät, kirjastotoiminta, urheiluvälineiden-, pelien- ja roskapihkien lainaus. Kuntien rooli nähtiin myös mahdollistajana ja kehitysalustana uudelleenkäyttöpalveluiden liiketoiminnassa esimerkiksi rakennetun ympäristön ja tietoinfrastruktuurin muodossa.

Kahdeksas kysymys kunnille: “Miten uusi jätelaki on vaikuttanut tai tulee vaikuttamaan kunnan rooliin kiertotalous- ja uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa?”

Vastauksissa kävi ilmi, että uusi jätelaki tulee vahvistamaan kuntien roolia kiertotalous- ja uudelleenkäyttöpalveluiden mahdollistajana. Uuden jätelain koettiin tuovan lisää raportointivelvollisuuksia ja vaikutuksien koettiin koskevan ensisijaisesti jätteen erilliskeräystä. Uuden jätelain nähtiin myös avaavan uusia mahdollisuuksia kiertotalouteen perustuvalla liiketoiminnalla. Vastauksissa uuden jätelain vaikutuksia tarkasteltiin pääosin positiivisessa sävyssä.

Yhdeksäs kysymys kunnille: “Käyttääkö kunta hankinnoissaan oman alueensa uudelleenkäyttötoimijoiden tarjoamia palveluita?” Vastauksien perusteella kunta käyttää pääosin hankinnoissaan oman alueensa uudelleenkäyttötoimijoiden palveluita. Vastauksien jakauma oli hyvin selkeä, kuviossa 9. voidaan nähdä, että 67 % vastaajista oli sitä mieltä, että kunta käyttää hankinnoissaan oman alueensa uudelleenkäyttötoimijoiden tarjoamia palveluita. Kuitenkin tässä on vielä kehitettävää kunnilla, jotta lukua saataisiin korkeammaksi.

Kuvio 9. Kunnan toimet

Kymmenes kysymys kunnille: “Mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet?” Kunnan vastauksien perusteella suurimmaksi haasteeksi nousivat asenteet, kannattavuus ja muut syyt. Muissa syissä esiin nousi vahvasti korkea verotus. Muiksi haasteiksi nousi kuten kuviossa 10. nähdään varastoinnin kalteus, kunnan hankintaprosessit, henkilöresurssien saatavuus, heikot kannustimet vanhan uudelleenkäyttöön sekä uudelleenkäytön suppea toimijakenttä. Avointen kysymysten vastaukset liitteenä numero 3.

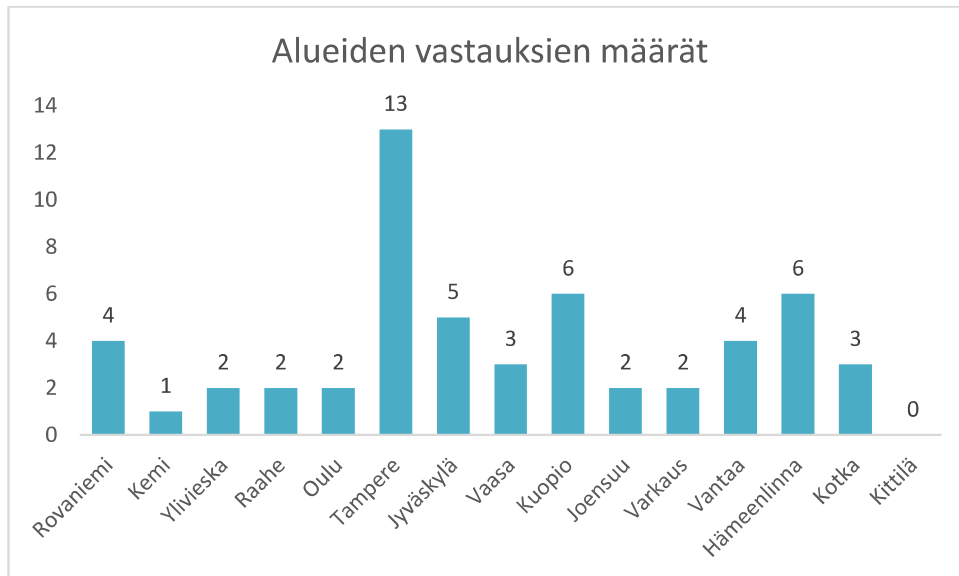
Kuvio 10. Uudelleenkäyttösektorin haasteet

7.2 Toimijoille suunnatut kyselyt

Toimijoille suunnatut kysymykset lähetimme jokaisen läänin kolmeen eri kuntaan. Tutkimuksessa oli mukana siis viisitoista eri kuntaa, joihin lähetimme kyselyn 481 eri uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajille. Vastauksia tuli yhteensä 57. Vastausprosentti oli 11,85. Kaikki vastaajat eivät vastanneet jokaiseen kysymykseen, jonka vuoksi jokaisessa kysymyksessä ei ole 57 vastausta.

Opinnäytetyössä uudelleenkäyttöpalveluiksi laskimme kirpputorit, suutarit, kiertäyskeskukset, paikalliset digialustat, ompelimot, polkupyörähuoltamot, pienko-nehuoltamot, antikvariaatit, antiikkiliikkeet ja verhoomot. Kyselyt lähetettiin eri alueiden toimijoille, joiden sähköpostiosoitteet kyselyä varten oli helposti löydettävissä. Kyselyssä oli kaiken kaikkiaan 12 eri kysymystä koskien uudelleenkäyttöä. Kysely ja avointen kysymysten vastaukset löytyvät liitteestä 4.

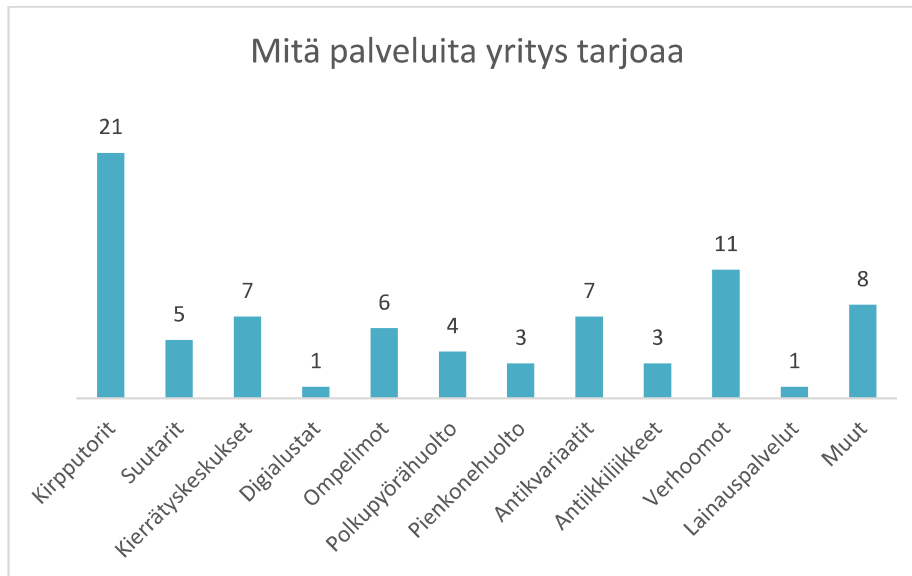
Ensimmäinen kysymys oli ”Minkä kunnan alueella toimit?” Vastaajien määrä oli 55. Eniten vastauksia tuli Tampereelta, yhteensä 13 vastausta. Kittilästä ei tullut vastauksia ollenkaan. Kuviossa 11. alueiden vastauksien määrät havainnollistettuna. Alueellisesti vastauksia tuli enemmän Etelä-Suomesta kuin Pohjois-Suomesta. Vastauksien jakaumasta nähdään, että vastauksia tuli enemmän isomista kaupungeista, joka voisi johtua esimerkiksi toimijoiden aktiivisemmasta sosiaalisen median käytöstä sekä muun muassa sähköpostin aktiivisemmasta käytöstä.

Kuvio 11. Toimijoiden vastauksien määrä alueittain

Toinen kysymys oli “Kuinka monta toimi- ja keräyspistettä yritykselläsi on?” Kysymykseen vastasi yhteensä 55 toimijaa. Toimipisteiden suurin määrä yksittäisellä toimijalla oli 15 kappaletta, toimipisteiden määrän keskiarvo oli 1,6 ja toimipisteiden kokonaismäärä eli summa oli 88. Keräyspisteiden suurin määrä yksittäisellä toimijalla oli 20 kappaletta, keräyspisteiden määrän keskiarvo oli 1,7 ja keräyspisteiden kokonaismäärä eli summa oli 65. Vastauksissa vahvistui se, että isommilla paikkakunnilla on enemmän toimi- ja keräyspisteitä kun pienemmillä paikkakunnilla vaikkakin pienillä paikoillakin on niitä useampia.

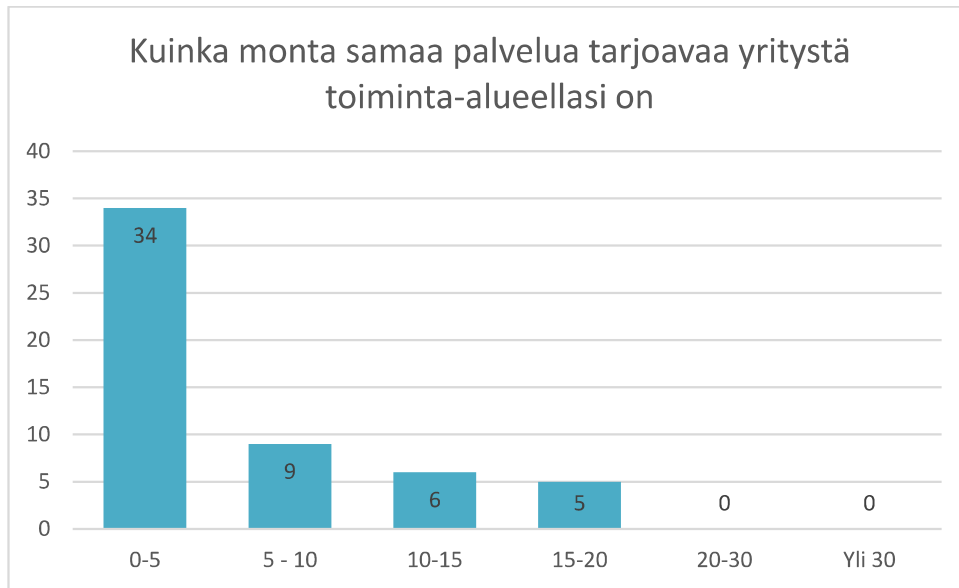
Kolmas kysymys oli “Mitä palveluita yrityksesi tarjoaa? Voit valita useamman palvelun.” Vastajien määrä oli 55 toimijaa. Taulukosta 12 ilmenee miten vastauksien antajien palvelut hajautuvat. Eniten vastauksia tuli kirpputoriyrittäjiltä 21 kappaletta ja vähiten digialustoilta 1 kappale ja lainauspalveluista 1 kappaletta. Oli mielenkiintoista huomata, että digialustojen ja lainauspalveluiden rooli muiden palveluiden rinnalla oli pieni.

Kuvio 12. Yrityksien tarjoamat palvelut

Lisäksi yritykset tarjosivat huonekalurestaurointi ja korjauspalveluita, suurkeittiön huoltopalveluita, kierrätysmyymäläpalveluita, autojen, veneiden ja huonekalujen verhoilua, soitinhuoltoa ja sähkölaitehuoltoa, pakettiauto- ja muuttolaatikkovuokraamopalveluita, poistotekstiilin vastaanottopalveluita ja saksien teroituksia.

Neljäs kysymys oli “Kuinka monta samaa palvelua tarjoavaa yritystä toiminta-alueellasi on?” Vastaajien määrä oli 54 kpl. Vastauksissa tuli ilmi, että pienilläkin paikkakunnilla on kilpailevaa toimintaa. Vastauksia tulkittaessa kyselyjen asettelussa havaittiin ongelma johtuen arvovalinta asteikosta. Kyselyn arvovalinta asteikossa pystyi valitsemaan, että yrityksiä on saatavilla 0–5, eli ei yhtään tai useampi. Kyselyä analysoitaessa selvisi, että olisi ollut tutkimuksen kannalta hyödyllisempää, jos kysymyksessä olisi voinut valita erikseen vaihtoehdon 0. Kuviossa 13 näkyy vastauksien jakauma toiminta-alueen palveluista.

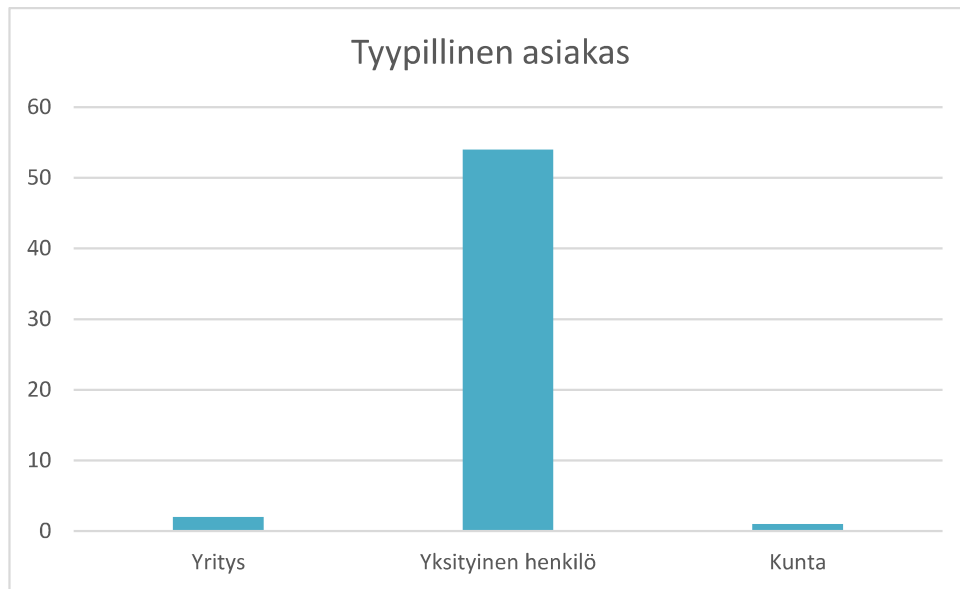
Kuvio 13. Samaa palvelua tarjoavat yritykset toiminta-alueella

Viides kysymys on “Onko yritystoiminta tappiollista vai voitollista?” Vastaajien määrä oli 54 kpl. Liukukytkin vastauksessa tappiollista oli arvo 1, nollatulos oli arvo 2 ja voitollista oli arvo 3. Vastauksien keskiarvo oli 2,6 joten tästä voidaan päätellä, että vastaajien yritystoiminta on suurimmilta osin voitollista. Vaikka uudelleenkäyttöpalveluiden suurimmiksi haasteiksi nousi toimijoiden kyselyssä kannattavuus ja kustannukset asenteiden lisäksi, kokevat toimijat pääosin toiminnan kuitenkin kannattavaksi.

Kuudes kysymys oli “Onko yrityksenne tuottavuus viime vuoteen verrattuna noussut, pysynyt ennallaan vai laskenut?” Vastaajien määrä oli 55 kpl. 49 % ilmoitti tuottavuuden olevan nousussa, 13 % ilmoitti tuottavuuden olevan laskussa ja 38 % ilmoitti tuottavuuden pysyneen ennallaan. Kuviossa 14 yritysten tuottavuus viime vuoteen verrattuna kyselyn vastauksien perusteella. Toimijoista suurin osa kokee, että uudelleenkäytön tuottavuus on nousussa tai pysynyt ennallaan, mikä tämänhetkiseen maailman tilanteeseen (koronavirus pandemia, Ukrainan sota, energiakriisi) nähden on positiivista.

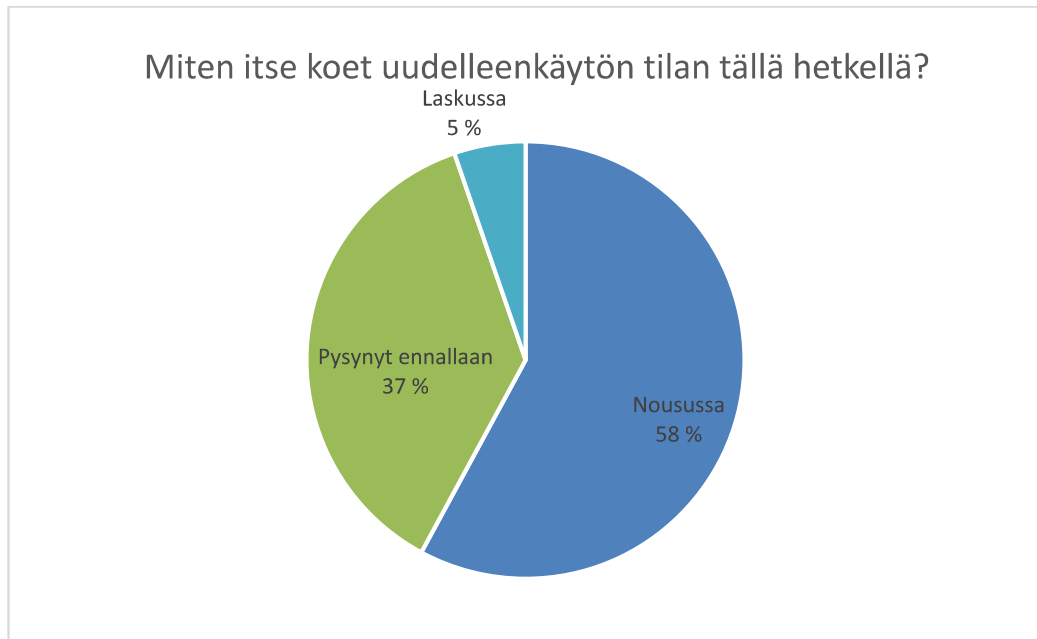
Seitsemäs kysymys oli “Tyypillinen asiakkaasi on?” Vastaajien määrä oli 57 kpl. Tyypillinen asiakas oli pääsääntöisesti yksityinen henkilö. Yritys tai kunta ovat asiakkaana harvemmin. Kuviossa 14 havainnollistettuna asiakastyypien jakau-

tuminen. Aikaisemmassa kuntien kyselyssä kunnat ilmoittivat käyttävänsä paikallisia uudelleenkäyttöpalveluita, mutta tässä toimijoiden kyselyssä kuntien rooli uudelleenkäyttöpalveluiden asiakkaana jää vähäiseksi.

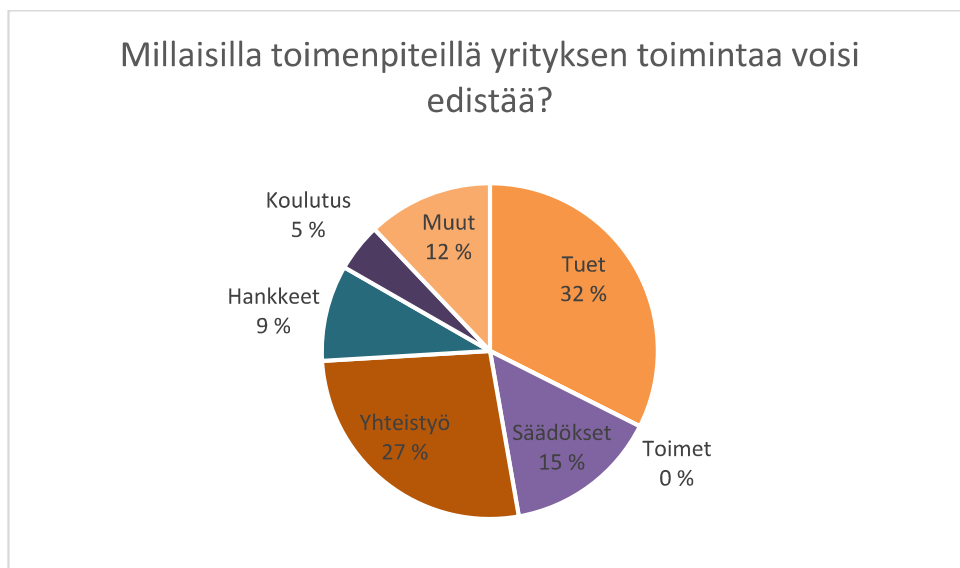
Kuvio 14. Tyypillinen uudelleenkäyttö asiakas

Kahdeksas kysymys oli "Miten itse koet uudelleenkäytön tilan tällä hetkellä?" Vastaajien määrä oli 57 kappaletta. 58 % koki uudelleenkäytön tilan olevan nousussa ja vain 5 % koki uudelleenkäytön tilan olevan laskussa. 37 % vastaajista oli sitä mieltä, että uudelleenkäytön tila on pysynyt ennallaan. Kuvio 15 havainnollistaa vastaajien mielipidettä uudelleenkäytön nykytilasta. Suurin osa toimijoista koki uudelleenkäytön tilan olevan nousussa, mikä on positiivista uudelleenkäyttösektorin kannalta ja voisi houkutella uusia toimijoita alalle.

Kuvio 15. Uudelleenkäytön tila tällä hetkellä

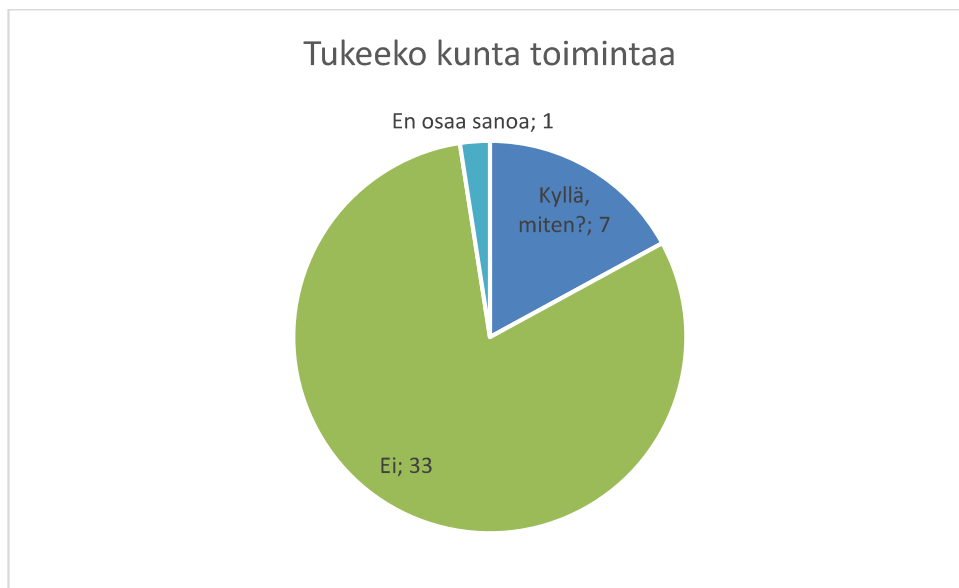
Yhdeksäs kysymys oli “Millaisilla toimenpiteillä yrityksen toimintaa voisi edistää?” Vastaajien määrä oli 55 kpl. Vastaajien mielestä yrityksen toimintaa voisi edistää parhaiten tuilla (35 %) ja yhteistyöllä (28 %) kuten kuviosta 16 näkyy. Myös arvonlisäverotuksen pienentämistä pidettiin hyvänä toimenpiteenä yrityksen toiminnan edistämiseksi.

Kuvio 16. Millaisilla toimenpiteillä yrityksen toimintaa voisi edistää

Muita toimenpiteitä, joilla yrityksiä toimintaa voisi edistää tuli esille usealla vastaajalla arvonlisäverotuksen laskeminen. Lisäksi esille nousi investointituilla toiminnan tukeminen, koulutus sekä tiedon jakaminen ihmisille.

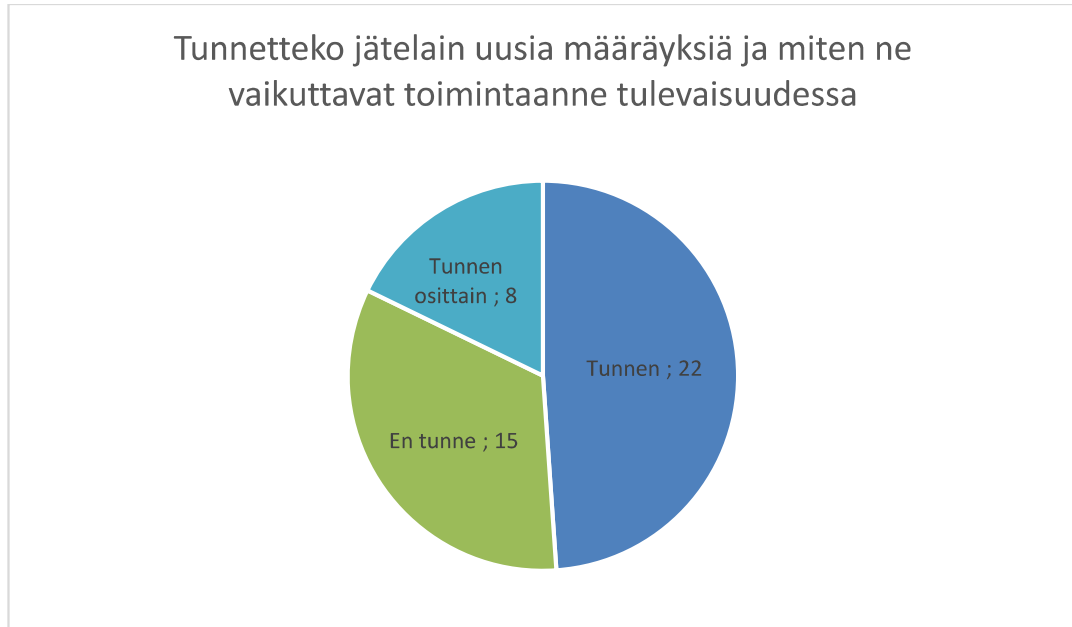
Kymmenes kysymys oli ”Tukeeko kunta toimintaa? Jos tukee niin miten?” Vastaajien määrä oli 41 kpl. Suurin osa vastaajista koki, että kunta ei tue toimintaa. Kuviossa 17 nähdään että vastaajista 33 koki että kunta ei tue toimintaa, ja vain 7 vastaajista oli sitä mieltä, että kunta tukee toimintaa. Jo aikaisemmissa kysymyksissä tuli ilmi, että toimijat eivät koe, että kunta käyttää tai tukee alueellisia uudelleenkäyttöpalveluita. Tämä toimijoille suunnattu kysely tuki tätä linjaa. Tässä voisi uudelleenkäyttösektorilla sekä kunnilla olla kehitettävää, jotta yhteistyötä saataisiin lisättyä.

Kuvio 17. Tukeeko kunta toimintaa

Ei vastanneet kokivat, että kunta voisi tukea toimintaa esimerkiksi erilaisten kulu- jen kattamisessa. Kyllä vastauksissa tuli esille, että joillain alueilla kaupunki jakaa taloudellista tukea kylä- ja asukas yhdistyksille sekä osassa alueista tukee erilaisilla hankkeilla ja koulutuksilla. Myös ostopalvelut nousivat esille sekä kuntalaisien saaminen palkkatuetuille henkilöille.

11. kysymys oli "Tunnetteko jätelain uusia määräyksiä ja miten ne vaikuttavat toimintaanne tulevaisuudessa?" Vastaajien määrä oli 45. Kuviossa 18 havaitaan, että vastaajista 22 tuntee jätelain uusia määräyksiä, ja 15 ei tunne. 8 vastaajista kokee tuntevansa uusia määräyksiä osittain.

Kuvio 18. Jätelain uudet määräykset

Uusien jätemääräyksiä tunteminen ja niiden vaikuttaminen toimintaan tulevaisuudessa pelättiin vähentävän tavaran määrää tai pelättiin tavaran päätyvän vääränlaiseen keräykseen. Osassa vastauksista uusi jätemääräys on tuonut uudenlaista työtoimintaa keräykseen ja lajitteluun liittyen.

Vastauksissa nousi esille, että uusi jätelaki hankaloittaisi omaa työtä ja lisää kustannuksia. Vastauksien perusteella keräysvastuu on vielä epäselvä, onko se kunnallisella jätehuollolla vai jätteen tuottajalla. Myös kangasjätteen kierrätyshaasteet nousivat kyselyissä esille, mutta positiivisena asiana tuli ilmi, että siihen on tulossa mahdollisesti ratkaisu. Myös tekstiilikierrätyksen tuottajavastuu nousi esille liittyen keräyspisteiden vähäisyyden ja hankalan käytön suhteen.

12. Kysymys oli "Mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet?" Vastaajien määrä oli 57 kappaletta. Vastaajien mielestä suurimmiksi haasteiksi nousivat kuten kuviossa 19 nähdään kannattavuus, kustannukset ja asenteet. Myös

verotusta pidettiin haastavana. Kuntien kyselyssä uudelleenkäyttösektorin haasteet ovat linjassa toimijoiden kyselyn kanssa. Tästä voisi olettaa, että tutkimuksen tulokset ovat luotettavia.

Kuvio 19. Uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet

Uudelleenkäyttösektorin suurimmiksi haasteiksi nousivat yllä mainittujen lisäksi korjauksien hinnat versus kaupasta ostetun uuden hinnan kanssa, korkea verotus, tilan puute, kulutustottumuksien muutos sekä osaavat työntekijät.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen haasteeksi nousivat alhaiset vastausprosentit. Tähän saattoi vaikuttaa kyselyiden lähettämisen ajankohta, joka osui alkavan kesälomakauden lähelle. Haastavaa oli myös kuntien kyselyiden lähettäminen oikealle henkilölle ja tämä saattoi laskea vastausprosenttia. Kyselyiden uudelleen lähettäminenkään ei tuottanut lisää vastauksia. Positiivista oli kuitenkin se, että vastauksia tuli jokaisesta läänistä. Yhdestä kunnasta vastattiin kahden eri henkilön toimesta, joten sen vuoksi joissakin kysymyksissä on kuusi vastausta, vaikka vastauksia tuli viidestä kunnasta. Tämä sekoitti hieman vastauksien analysointia. Kuntien vastausprosentti oli 33 %.

Jotta jatkotutkimuksessa vastausprosenttia saataisiin nostettua, on tärkeää saavuttaa oikeat henkilöt vastaamaan kyselyyn. Myös kyselyn ajankohta sekä vastausaika on tärkeää pohtia huolella ennen kyselyiden lähettämistä. Ennen lomakausia ei välttämättä kannata lähettää kyselyitä. Mikäli kyselyitä lähetetään kunnille, voisi olla järkevää ottaa etukäteen yhteyttä kuntiin ja tiedustella kenelle kyselyt kannattaa lähettää. Kyselyissä olisi saatu paremmin alueellisia tuloksia, mikäli kaikissa kysymyksissä olisi tullut ilmi mistä kunnasta vastaus tulee. Kyselyiden laatimisessa voitaisiin pohtia myös sitä, että miten saataisiin tavoitettua myös pienemmät paikkakunnat ja Pohjois-Suomi, ja näin saataisiin tarkasteltua paremmin alueellisia eroja uudelleenkäyttösektorilla.

Kuntien kyselyissä kävi ilmi, että kaikissa kunnissa on vastaajien mukaan saatavilla kirpputoreja, suutarin palveluita, ompelimoita, polkupyörähuoltoa, pienkonehuoltoa, verhoomoita ja lainauspalveluita. Vastanneiden kuntien mukaan uudelleenkäyttöpalveluita on tarjolla hyvin. Neljä kuntaa on vastannut kunnassa olevan yli 50 uudelleenkäyttötoimipistettä. Kunnissa uudelleenkäyttöpalveluiden etäisyys on puolella vastanneista 1–5 kilometriä. Kahdella vastanneista oli 5–10 kilometriä ja yhdellä vastanneella 10–30 kilometriä. Tästä voi päätellä, että kyselyyn vastanneiden kuntien asukkailla on melko hyvä saavutettavuus uudelleenkäyttöpalveluihin alueellansa.

Kyselyiden vastauksissa on huomioitava, että suurin osa vastauksista tuli isoilta ja keskikokoisilta paikkakunnilta. Suurin osa vastanneista kunnista oli eteläisemmässä Suomessa, ja esimerkiksi pohjoisin Suomi jäi kokonaan ilman vastauksia. Pohjoisin kunta johon kyselyt lähetettiin, oli Kittilä, mutta sieltä ei saatu yhtään vastausta. Tällä on vaikutusta tuloksiin Pohjois-Suomen osalta.

Kuntien kyselyssä nousi esille, että uudelleenkäyttötoimijoiden määrä kolmessa kunnassa oli noussut ja kahdessa pysynyt ennallaan. Yhdessäkään kunnassa uudelleenkäyttötoimijoiden määrä ei ole laskenut, josta voidaan päätellä, että uudelleenkäyttöpalveluille on kysyntää. Kunnissa koettiin, että kunnalla ei ole lakisääteistä vastuuta uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa tai toteuttamisessa. Toisaalta kunnissa pidettiin tärkeänä kunnan roolia uudelleenkäytön ja kiertotalouden edistäjänä ja viestinviejänä.

Kuntien vastauksien perusteella kunnan rooli koettiin uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa mahdollistajana viestinnän, tiedottamisen ja hanketoteuttamisen osalta. Kunnan rooli nähtiin myös alueen elinvoiman tukijana sekä palveluiden ja tilojen tarjoajana. Uuden jätelain koettiin vaikuttavan vastauksien perusteella kunnan rooliin niin, että kunnan on huomioita kiertotalouden velvoitteet vahvemmin. Erilliskeräyksen ja kierrätysasteen nosto ja kiertotalouteen siirtyminen koettiin tärkeänä uuden jätelain myötä. Vastauksissa nousi esille myös jätehierarkian mukainen toiminta materiaalien kuluttamisen vähentämiseksi. Kyselyyn vastanneista kunnista neljä käyttää hankinnoissaan oman alueensa uudelleenkäyttötoimijoiden tarjoamia palveluita ja kaksi ei. Vastauksissa on otettava huomioon, että vaikka vastauksia on osassa kysymyksiä kuusi, vastasi kyselyyn vain viisi kuntaa.

Kuntien vastauksista kävi ilmi, että uudelleenkäyttösektorin suurimmiksi haasteiksi koettiin asenteet, kannattavuus ja muut. Muiksi haasteiksi edellä mainittujen lisäksi koettiin kunnan toiminnoissa käytettävät materiaalit, joita on vaikea uudelleen käyttää, kuten esimerkiksi rakennusmateriaalit. Muina haasteina nähtiin, uudelleenkäytön heikot kannustimet, varastoinnin kalleus, verotus ja kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen sekä kuntien hankintaprosessien haasteet.

Toimijoiden vastaksia tuli jokaisesta viidestä läänistä. Toimijoiden keräyspisteitä toimijoiden vastauksien perusteella oli keskimäärin 1,6. Kyselyllä tavoitettiin 55 toimijaa, joilla oli yhteensä 88 toimipistettä. Keräyspisteitä toimijoilla oli 65. Vastanneiden toimijoiden palvelut kattavat kaikki kyselyssä esiintyneet palvelut sekä muut, joista mainittiin huonekalurestaurointi ja korjaus, suurkeittiöhuolto, kierrätysmyymälät, autojen-, veneiden-, ja huonekalujen verhoilu, soitin- ja sähköhuolto sekä saksien ym. teroitukset sekä pakettiauto- ja muuttolaatikkovuokraamo.

Toimijoiden vastausprosentti oli 11,85 joka oli odotettua matalampi. Positiivista oli kuitenkin se, että toimijoilta tuli vastauksia jokaiselta opinnäytetyöhön valitulta palveluntarjoajalta. Myös avoimiin kysymyksiin tuli hyvin vastauksia, jotka antoivat paljon tärkeää tietoa toimijoiden näkemyksistä tämänhetkisestä tilanteesta uudelleenkäyttösektorilla.

Toimijoiden vastuksien perusteella kysymyksessä samoja palveluita tarjoavista yrityksistä toiminta-alueella kävi ilmi, että kaiken kokoisilla alueilla oli muitakin uudelleenkäyttöpalveluita. Kyselyn perusteella vastaajien yritystoiminta oli enimmäkseen voitollista. Vastauksien perusteella suurin osa (49 %) ilmoitti yrityksen tuottavuuden olevan nousussa ja myös iso osa ilmoitti tuottavuuden pysyneen ennallaan (38 %). Toimijoiden näkökulmasta yritysten tuottavuus on lisääntynyt. Tästä voisi päätellä, että suurimmalla osalla uudelleenkäyttöpalveluiden toimijoista menee hyvin.

Kyselyn kysymykseen vastaajien tyypillisimmästä asiakkaasta vastasi 57 toimijaa, 54 toimijaa vastasi, että tyypillinen asiakas on yksityinen henkilö ja vain kaksi vastaajaa vastasi, että tyypillisin asiakas on yritys ja yksi kunta. Vastausien perusteella ilmenee, että uudelleenkäytössä on vielä työsarkaa siinä, että myös yritykset ja kunnat saataisiin mukaan uudelleenkäyttöön.

Toimijoiden vastaukset siitä, että miten itse koet uudelleenkäytön tilan tällä hetkellä, oli että suurimman osan (58 %) mielestä uudelleenkäytön tila on nousussa ja osa (37 %) vastasi, että uudelleenkäytön tila on pysynyt ennallaan. Vain pieni

osa (5 %) koki että uudelleenkäytön tila on laskussa. Toimijoiden osalta, jotka ovat vastanneet kokevansa uudelleenkäytön olevan laskussa, voisi miettiä joh- tuuko kokemus esimerkiksi toimialueesta, toimijasta, tai verotukseen tai tukiin liit- tyvistä asioista. Tämä ei tutkimuksessa ilmennyt. Suurin osa vastanneista oli sitä mieltä, että uudelleenkäytön tila on hyvä tai nousussa.

Vastaajien mielestä yrityksen toimintaa voisi edistää parhaiten tuilla, yhteistyöllä tai säädöksillä. Muissa vastauksissa yrityksen toiminnan tilan edistämiseen liit- tyen tuli esille verovähennykset, investointituet sekä koulutus. Lisäksi koettiin, että koulutuksella voitaisiin edistää uudelleenkäyttötoimijoiden toimintaa esimer- kiksi kouluttamalla markkinointiin ja ympäristöalalle. Vastauksien perusteella yh- teistyö koettiin tärkeänä toiminnan edistämisessä ja tässä RENET uudelleenkäyt- töverkosto tekee tärkeää työtä tuomalla uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoajat yh- teen.

Vastaajista 33 mukaan kunta ei tue uudelleenkäyttöpalveluiden toimintaa, seitse- män vastaajan mielestä tukee ja yksi vastasi en osaa sanoa. Ei vastanneiden kesken esille nostettiin toive kunnan aktiivisemmasta roolista uudelleenkäyttöpal- veluita kohtaan. Kyllä vastanneiden kesken esille nousi kunnan tekemät ostopal- velut, kuntalisät palkkatuetuille henkilöille, taloudellinen tuki talo- ja asukasyhdis- tyksille sekä koulutus ja positiivinen suhtautuminen.

45 vastaajista 22 kertoo tuntevansa jätelainsäädännön uudet määräykset ja 15 ei, kahdeksan vastaa tuntevansa osittain. Vastauksien perusteella kaivataan lii- sää tietoa, opastusta sekä neuvontaa jätelainsäädännöstä. Tämä tukee sitä, että RENET uudelleenkäyttöverkoston työ on tärkeää ja ajankohtaista.

Toimijat kokevat uudelleenkäyttösektorin suurimmiksi haasteiksi kannattavuu- den, kustannukset ja asenteet. Tässäkin kyselyssä esille muina haasteina nousi verotus sekä kulutustottumuksien muutos. Kuntien ja toimijoiden vastauksissa nousi samoina haasteina esille verotus ja toimipaikkojen kustannukset.

Yhteenvedona molemmista kyselyistä voitaisiin nostaa esille, että kunta ei tue riittävästi uudelleenkäyttötoimijoita. Lisäksi kuntien rooli nähtiin tiedottajana, tukijana sekä mahdollistajana, mutta kyselyn perusteella toimijat kokivat, että kunta ei tue toimintaa eikä myöskään käytä paikallisia uudelleenkäyttöpalveluita. Kuntien roolia tulisi nostaa uudelleenkäyttösektorilla paikallisten uudelleenkäyttöpalveluiden tukijana ja käyttäjänä.

Molemmissa kyselyissä nousi esille yhtenä haasteena esille toiminnan kannattavuus. Vaikka toimijoiden kyselyssä suurin osa toimijoista koki uudelleenkäyttöpalveluiden tilan hyvänä, koki pieni osa kuitenkin, että toiminta on laskussa. Yhtenä kehittämistoimena voitaisiin pohtia esimerkiksi kuntien tarjoamia koulutusratkaisuja toimijoille, joilla toimijat saisivat apua esimerkiksi toimintansa markkinointiin ja sosiaalisen median hyödyntämiseen yritystoiminnassa. Tutkimusta tehdessämme huomasimme, että monella toimijalla voisi olla kehitettävää yritysensä markkinoinnissa sosiaalisessa mediassa.

Opinnäytetyön ensimmäinen tutkimuskysymys oli: "Miten uudelleenkäyttötoimijoiden palvelut ovat saavutettavissa opinnäytetyössä valituilla alueilla?" Kuntien vastauksien perusteella kuntalaisten etäisyydet uudelleenkäyttöpalveluihin ovat suhteellisen lyhyet ja toimijoiden vastauksien perusteella palveluita on saatavilla samalla toiminta-alueella hyvin. Toimijoiden kyselyssä jäi puuttumaan etäisyydet uudelleenkäyttöpalveluihin.

Toinen tutkimuskysymys oli "mikä on kuntien rooli uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa?" Tutkimuksessa kävi selkeästi ilmi se, että kunnissa koettiin, ettei kunnilla ole lakisääteistä vastuuta uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa tai toteuttamisessa. Uudelleenkäyttötoimijoiden kyselyssä nousi esille toive kunnan aktiivisemmasta roolista uudelleenkäyttöpalveluita kohtaan.

Kolmas tutkimuskysymys oli "mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimman haasteet?" Kuntien vastauksissa koettiin suurimmiksi haasteiksi asenteet, kan-

nattavuus ja muut. Toimijoiden kyselyssä suurimmaksi haasteeksi nousivat kannattavuus, kustannukset ja asenteet. Lisäksi kyselyssä nousi kuntien ja toimijoiden yhteisenä suurena haasteena esille verotus.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää tutkimuskysymysten avulla RENET uudelleenkäyttöverkostolle uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuutta. Tavoitteena oli tehdä kysely kunnille ja uudelleenkäyttötoimijoille.

Työtä tehdessämme yhdeksi haasteeksi muodostui luotettavan tiedon löytäminen uudelleenkäytöstä. Uudelleenkäytön määriä on vasta alettu tarkemmin seuraamaan EU:ssa, joten virallisia tutkimuksia ja tuloksia on saatavilla vielä verrattain vähän. Varmaa kuitenkin on, että tieto uudelleenkäytöstä lisääntyy koko ajan.

Uudelleenmyynti on nopeassa kasvussa oleva myyntimuoto, ja erityisesti vaatteiden uudelleenmyynti eli toisinsanottuna kirpputoreilta ostaminen kiinnostaa. Z-sukupolvi ja millenniaalit ovat yksi suurimpia kirpputoreilta tuotteita ostavia asiakkaita, kirpputoreille houkuttelee tuotteiden edullisuus, kestävyys sekä tuotteiden unikkuus. (Relished 2022.) Muita syitä käytettyjen tuotteiden ostamiseen on löydetty muun muassa korkealaatuisten ja harvinaisten tuotteiden löytämisestä sekä kirppistelyn ilosta. (Gullstrand Edbring ym. 2016, 9). Uudelleenkäyttöpalveluiden hyödyntäminen on usein sosiaalista toimintaa, ja monille se voi olla jopa harrastus.

Uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuutta selvittäessä yhtenä huomiona esiin nousi opinnäytetyöhön valittujen kuntien sijainti ja niiden etäisyydet palvelunkäyttäjiiin. Valitsimme tutkimukseen kuntia jokaisesta läänistä ja pyrimme valitsemaan kuntia eri puolilta Suomea. Valitsimme myös erikokoisia kuntia, jokaisesta läänistä kaksi isompaa kuntaa ja yhden pienemmän. Mielenkiintoisena huomiona tutkimuksessamme totesimme, että kuntien koosta riippumatta, uudelleenkäyttöpalveluita oli tarjolla niissä laajassa skaalassa.

Kuntien ja toimijoiden kyselyissä tuli esille uudelleenkäyttösektorin haasteina asenteet. Kyselyissä olisi ollut mielenkiintoista selvittää tarkemmin, miten asenteiden koettiin olevan haaste uudelleenkäytössä. Jatkotutkimusideoina olisi mielenkiintoista ja hyödyllistä tutkia myös uudelleenkäyttöpalveluiden alueellisia

eroja. Esimerkiksi Etelä-Suomi vs. Lappi tai väestötiheys vs. uudelleenkäyttötoimijoiden määrä alueella. Palveluvalikoimaa voisi myös vertailla alueellisesti, myös uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuutta voitaisiin tutkia asukasmäärään tai etäisyyksiin verrattuna. Jatkotutkimusideana voitaisiin pohtia myös kuntien roolin kartoittamista uudelleenkäyttöpalveluiden tukemisessa, sillä toimijat selvästi toivoisivat kunnilta suurempaa roolia toiminnan tukemisessa.

Työ tarjoaa katsauksen uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuuteen ympäri Suomen, jonka avulla päästään tarkastelemaan uudelleenkäytön tämänhetkistä tilaa Suomessa. RENET uudelleenkäyttöverkosto voi hyödyntää työn tuloksia omassa toiminnassaan uudelleenkäytön saavutettavuuden edistämiseksi. Työssä esille tullut tieto antaa sysäyksen uudelleenkäyttösektorin tarkemmalle tarkastelulle ja jatkotutkimukselle. Työ uudelleenkäyttöpalveluiden ja uudelleenkäyttösektorin kartoituksen osalta on vielä kesken, ja työmme on vain osa isoa kokonaisuutta.

Omassa tutkimuksessamme nousi esille samoja haasteita kuin SYKE:n raportissa “uudelleenkäyttö ja sen edistäminen”. SYKE:n raportissa nousi esille haasteiksi esimerkiksi toimitilojen korkeat kulut ja toimitilojen saatavuuden haasteet sekä osaavan työvoiman huono saatavuus. (Eskelinen ym. 2018, 21–22.) Tutkimuksessamme nousi esille suurimmiksi haasteiksi kannattavuus, kustannukset ja asenteet. Verotus nousi esille uudelleenkäyttösektorin kehityskohteena. SYKE:n raportin haastattelussa nousi myös esille, että kirpputoreilla käy asiakkaita kaikista eri tuloluokista, joten tästä voidaan ehkä vetää johtopäätös, että asenteet ovat muuttumassa sallivampaan suuntaan uudelleenkäyttöpalveluihin liittyen (Eskelinen ym. 2018, 21–22).

Kyselyitä tutkiessa oli positiivista huomata, että uudelleenkäyttösektorin toimijat vaikuttivat motivoituneilta ja innostuneilta edistämään kiertotaloutta ja kehittämään toimintaansa. Koimme, että toimijat olivat selkeästi optimistisia uudelleenkäyttösektorin kehityksestä ja alan kasvusta.

Kaiken ikäisten suomalaisten mielestä ominaisuus, joka määrittelee vastuullista kuluttajaa, on kestävien ja kierrätettävien tuotteiden ostaminen. 70 % suomalaisista kuluttajista on valmiita maksamaan korkeampaa hintaa kestävästä tuotteesta, eikä tämä ole laskenut pandemian aikana. Vaikka kestävien ja kierrätettävien tuotteiden arvostus on noussut silti pika- ja halpamuodin markkinat ovat korkeat. Kestävien ja kierrätettävien tuotteiden ostaminen ja ihmisten halu maksaa niistä luo uusia markkinoita, ja viiden viime vuoden aikana kiertotalouteen liittyvien markkinoiden kasvu on ollut nopeaa Suomessa ja kansainvälisesti. Myös kaupat ovat heränneet tähän eivätkä pidä enää second hand -markkinoita uhkana vaan ovat alkaneet hakemaan näistä uusia mahdollisuuksia omalle liiketoiminnalleen. (Kaupan liitto 2022.)

Huomioon ottaen, että jopa 70 % suomalaisista kuluttajista olisi valmiita maksamaan korkeampaa hintaa kestävästä tuotteesta, on mielenkiintoista, että kierrätysaste on silti laskussa. Uudelleenkäytön haasteeksi varsinkin tekstiilien osalta kohdistuu pika- ja halpamuodin kierrättäminen. Tuotteet voivat olla niin huonolaatuisia, että niitä ei voi enää myydä eteenpäin tai ne eivät mene kaupaksi. Käytettyjen tavaroiden verkkoalustoilla huonolaatuisia materiaaleja voi olla vielä haastavampaa saada kaupaksi tai kierrätykseen mitä lähialueen kirpputorilla tai kierrätyspisteissä.

Suomen kotitalouksissa tekstiilejä menee polttoon vuosittain jopa kymmenen kiloa per henkilö. Tekstiilit ovat voineet kierrättää ennen polttoon päätymistä kirppisten kautta useammalla henkilöllä. Vaateteollisuus on vastuussa jopa 10 prosentista koko maailman hiilidioksidipäästöistä ja viidenneksestä maailman jäteveistä. Tekstiilien poltto ei siis ole ympäristöystävällistä. Kemissä on rakenteilla tehdas, joka valmistaa kemiallisessa prosessissa uutta puuvillakuitua jo käytöstä poistetusta puuvillasta. Kemin tehtaan toiminta vähentää neitseellisten raaka-ainesten käyttöä. (Yle 2022.) Infinited Fibren tarjoaa uusia ratkaisuja tekstiilijätteen ympäristöongelmien ratkaisuun. Yritys tarjoaa myös ratkaisuja tekstiiliteollisuuden aiheuttamalle kuormitukselle luonnonvaroille synnyttämällä uutta uusiokuitua tekstiiliteollisuuden jätteistä, jotka muuten päätyisivät polttoon tai kaatopaikoille. (Infinited Fiber 2023.)

Koska materiaalien materiaali ja tekstiilijätettä syntyy paljon, on hyvä, että niille kehitetään uusia uudelleenkäyttö- ja jatkojalostusmahdollisuuksia, jotka vähentävät materiaalien kulutusta ja näin säästävät ympäristöämme.

Tutkimuksessammekin tuli esille, että uudelleenkäyttötoimijoilla ei ollut usein saatavilla ajantasaisia internetsivuja yhteydenottoa varten. Internetsivuissa ja sosiaalisen median tileissä voisi olla myös paljon kehitettävää, kun tarkastellaan sitä, että myös uudelleenkäyttösektorin kauppa siirtyy koko ajan enemmän verkkoon. Olisi myös mielenkiintoista tutkia, voisiko uudelleenkäyttö- ja kiertotaloussektorin alaa kehittää veroja keventämällä, jolloin toimijoilla olisi parempi mahdollisuus kehittää toimintaansa ja helpompi levittää uudelleenkäytön tärkeyttä uusille käyttäjille. Vaikuttaisivatko nämä muutokset positiivisesti uudelleenkäyttöä kohtaan oleviin asenteisiin? Myös lainaustoiminnan kehittämistä olisi hyvä tutkia myös jatkossa, kun ostamiskulttuurista siirrytään yhä enemmän lainauksen ja vuokraamisen pariin. Voitaisiinko jatkossa ostamisen sijaan lainata, vaikka harrastusvälineenä moottoripyöriä, ruohonleikkureita tai vaikka lumilinkoja?

Uskomme, että kuluttajat alkavat huomaamaan uudelleenkäytön tärkeyden ja miettimään tarkemmin omia kulutustottumuksiaan. Maailman tilanne ja tuotteiden kallistuminen voi vaikuttaa ihmisten kulutustottumuksiin samoin kuin myös luonnonvarojen ylikäyttö laittaa ihmiset miettimään omia kulutustottumuksiaan. Otaen huomioon, että uudelleenkäyttöala on muutoksessa, saimme kerättyä tietoa uudelleenkäyttösektorista hyvin. Tästä on hyvä jatkaa.

LÄHTEET

BIOS-tutkimusyksikkö 2018. Maailman aineksen käyttö kasvaa kasvamistaan – minne ja kenelle luonnonvarat virtaavat? Viitattu 16.8.2023 <https://bios.fi/maailman-aineksen-kaytto-kasvaa-kasvamistaan-minne-ja-kenelle-luonnonvarat-virtaavat/>

Clinton County 2023. Waste reduction & reuse. Viitattu 17.8.2023 <https://www.clinton-county.org/363/Waste-Reduction-Reuse>.

Ecocom 2023. Uudelleenkäyttöinfo. Viitattu 19.3.2023 <https://ecocom.fi/uudelleenkaytto/>.

EPA 2023. United States environmental protection agency. Viitattu 10.6.2023 <https://www.epa.gov/>.

Eskelinen, H., Teerihalme, H., Lamberg, V., Hämäläinen, T., Sahimaa, O., Ranta, V., Alijoki, T., Eteläaho, P. & Hilli, M. 2018. Uudelleenkäyttö ja sen edistäminen; Selvitys uudelleenkäyttömääristä ja uudelleenkäyttöön liittyvistä liiketoimintamahdollisuuksista Suomessa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 19/2018. Viitattu 1.4.2023 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236338/SY-KEra_19_2018.pdf.

Etappi. Jätehuolto osana arjen kiertotaloutta. 2023. Viitattu 7.7.2023 <https://www.etappi.com/jateneuvonta/jatehierarkia-ohjaa-toimintaa/>.

Euroopan parlamentti 2023. Jätehuolto EU:ssa faktoina ja lukuina. Viitattu 17.8.2023 <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20180328STO00751/jatehuolto-eu-ssa>.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/98/EY jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta. Viitattu 8.6.2023 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>.

Euroopan komissio 2023a. Kierrätys ja uudelleenkäyttö. Viitattu 19.3.2023 <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20180328STO00751/jatehuolto-eu-ssa>.

Euroopan komissio 2023b. Jätteen kierrättäminen. Viitattu 30.3.2023 https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling_fi.

European Commission 2023. Climate action. Viitattu 9.6.2023 https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/climate-action_en.

Gullstrand Edbring, E., Lehner, M. & Mont, O. 2016. Exploring consumer attitudes to alternative models of consumption: motivations and barriers. *Journal of Cleaner Production*, vol. 123, 5–15.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Viitattu 9.6.2023 <http://www.tilastollinen-tutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>.

Infinited Fiber 2023. Viitattu 29.8.2023 <https://infinitedfiber.com/lyhyesti-suomeksi/>.

IPCC 2023. Climate change 2023: Synthesis report. Summary for policy makers. Viitattu 25.8.2023 <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>.

Jätelaki Finlex 646/2011. Viitattu 8.6.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110646>.

Kananen, J. 2008, 79–81. Kvantti, Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. *Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja*.

Kaupan liitto 2022. Analyysi: vastuullisuusasenteet vahvistavat digikaupan edelläkävijöillä - entä sitten? Viitattu 19.8.2023 <https://kauppa.fi/uutishuone/2022/09/28/analyysi-vastuullisuusasenteet-vahvistuvat-digikaupan-edellakavijoilla-%E2%88%92-enta-sitten/>.

Kierrätyskeskus 2023. RENET uudelleenkäyttöverkosto. Viitattu 28.3.2023 <https://www.renet.fi/uudelleenkaytto/>.

Kiertoon.eu 2023. Kiertotalouden käsitteet. Viitattu 17.8.2023 <https://www.kiertoon.eu/fi/miksi-kiertotalous/kiertotalouden-kasitteet>.

Kierto 2023. Kiertotalouden liiketoimintamallit. Viitattu 17.8.2023 <https://www.kiertotaloudestakasvua.fi/2-kiertotalouden-liiketoimintamallit/>.

Kiertotalous-Suomi 2023. Kiertotalouden green dealin tuki. Viitattu 6.6.2023 <https://kiertotaloussuomi.fi/toiminta/kiertotalous-suomen-palvelut/kiertotalouden-green-dealin-tuki>.

Koppa. Jyväskylän yliopisto. Määrällinen tutkimus 2015. Viitattu 9.6.2023 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimus-strategiat/maarallinen-tutkimus>.

Koppa. Jyväskylän yliopisto. Määrällinen analyysi 2021. Viitattu 21.6.2023 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku>.

Kuntaliitto. Saavutettavuusopas. 2023. Viitattu 10.6.2023 <https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/verkkojulkaisut/saavutettavuusopas>.

Lapin ammattikorkeakoulu 2023. Kestävän tuotannon kehittäminen. Viitattu 28.3.2023 <https://opinto-opas-amk.peppi.lapit.csc.fi/720/fi/98271/62790/907/96>.

Materiaalit kiertoon 2020. Suomen tiekartta kiertotalouteen. Viitattu 17.8.2023 https://www.materiaalikiertoon.fi/fi-fi/Tavoitteet_ja_keinot/Suomen_tiekartta_kiertotalouteen.

Materiaalit kiertoon 2022. Uudelleen käytön aika on nyt! Viitattu 27.3.2023 [https://www.materiaalikiertoon.fi/fiFI/Ajankohtaista/Uudelleen-kayton_aika_on_nyt\(62356\)](https://www.materiaalikiertoon.fi/fiFI/Ajankohtaista/Uudelleen-kayton_aika_on_nyt(62356)).

NC State Extension. Before you recycle, choose to reuse. 2019. Viitattu 11.6.2023 <https://content.ces.ncsu.edu/before-you-recycle-choose-to-reuse>.

New Mexico University. Reduce, Reuse, Recycle: Alternatives for Waste Management. 2014. Viitattu 7.7.2023 https://pubs.nmsu.edu/_g/G314/index.html.

Opinkirjo 2023. Aineiston analysointi. Viitattu 27.8.2023 <https://opinkirjo.fi/tutkimuksen-perusteet/aineiston-analysointi/>.

Pietilä, Säde. 2023. Kuuma, kuiva ja tulvien alle unohdettu maapallo Tulevaisuuskuvan rakentuminen Worldwatch-instituutin Maailman tila - raporteissa vuosina 1984–2003. Viitattu 25.8.2023 https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/30042/urn_nbn_fi_uef-20230732.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Pirtonen, H. 2022. Yhdyskuntajätteen määrä yhä kasvussa – EU-vertailussa Suomi jää kauas kärjestä. Tilastokeskus 17.2.2022. Viitattu 1.4.2023 <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2022/yhdyskuntajätteen-maara-yha-kasvussa-eu-vertailussa-suomi-jaa-kauas-karjesta/>.

Pölonen, I. 2020. Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja 2020. Itä-Suomen yliopisto.

ReDo 2023. Benefits of reuse. Viitattu 17.8.2023 https://loadingdock.org/redo/Benefits_of_Reuse/body_benefits_of_reuse.html.

Relished 2022. Why people shop secondhand? Viitattu 19.8.2023 <https://relished.co/post/why-people-shop-secondhand>.

RENET - Uudelleenkäyttöverkosto ry. Viitattu 6.6.2023 <https://www.renet.fi>.

Sitra 2016. Kierrolla kärkeen: Suomen tiekartta kiertotalouteen 2016–2025. Viitattu 27.8.2023 <https://www.sitra.fi/julkaisut/kierrolla-karkeen/>.

Sitra 2019. Kriittinen siirto – Suomen kiertotalouden tiekartta 2.0. Viitattu 27.8.2023 <https://www.sitra.fi/hankkeet/kriittinen-siirto-kiertotalouden-tiekartta-2/>.

Sitra 2022. Mitä nämä käsitteet tarkoittavat? Viitattu 17.8.2023 <https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarchoittavat/>.

Suomen ympäristökeskus SYKE. Elinympäristön tietopalvelu Liiteri. 2023 Viitattu 10.6.2023. <https://www.syke.fi/liiteri>.

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2023. Tunnuslukuja väestöistä alueittain. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 18.6.2023 https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/table/tableViewLayout1/?loadedQueryId=45ba5f20-2525-44b7-96f0-0459758e1b5b&timeType=top&timeValue=1.

Taitonetti 2022. Taitonetin ympäristösäästöraportti 2022. Viitattu 25.8.2023 https://taitonetti.fi/index.phproute=blog/article&article_id=135#:~:text=Luonnonvarojen%20liiallinen%20kulutus%20tuhoaa%20elinympäristöjä%20ja%20on%20sitien,happamoitumista%20ja%20vesistöjen%20rehevöitymistä.%20Samalla%20hiilidioksidipäästöt%20voimistavat%20ilmastonmuutosta.

Valtioneuvoston asetus jätteistä Finlex 978/2021. Viitattu 10.7.2023 <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210978>.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala 2008. Vammalan Kirjapaino Oy.

Virolainen, A. 2014. Elinkeinoelämän keskusliitto 2014. Kiertotalous on markkinalähtöistä. Viitattu 6.6.2023 <https://ek.fi/ajankohtaista/blogit/kiertotalous-on-markkinalahtoisista/>.

We choose reuse. 2023. Viitattu 10.6.2023 <https://wechoosereuse.org/our-demand/>.

Yle 2022. Vanhat t-paitasi voivat päätyä jatkossa polttouunin sijasta Kemiin. Viitattu 19.8.2023 <https://yle.fi/a/3-12531804>.

Ympäristöhallinnon verkkopalvelu. Uudelleenkäyttö 2023. Viitattu 7.7.2023 <https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-kierto-ja-biotalous/uudelleenkaytto>.

Ympäristöministeriö 2018. Kierrätyksestä kiertotalouteen. Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2023. Viitattu 9.6.2023 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160441/SY_01_18_FI_Kierratyksesta_kiertotalouteen.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Ympäristöministeriö 2022. Kierrätyksestä kiertotalouteen. Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2027. Viitattu 9.6.2023 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163978/YM_2022_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Ympäristö.fi 2023. Yhdyskuntajätteen määrä lisääntyy. Viitattu 17.8.2023 <https://www.ymparisto.fi/fi/ympariston-tila/kiertotalous/jatteet-ja-kierratys>.

Ympäristöministeriö 2023a. Ympäristöministeriön hallinonalan lait, asetukset ja ohjeet. Viitattu 30.3.2023 <https://ym.fi/kiertotalous/lainsaadanto>.

Ympäristöministeriö 2023b. Jätelaki ja asetukset-mikä muuttui, miten toimin? Viitattu 30.3.2023 <https://ym.fi/jatteet/jatelaki>.

Ympäristöministeriö 2023c. Kiertotalouden green deal. Viitattu 4.4.2023 <https://ym.fi/kiertotalouden-green-deal>.

Ympäristöministeriö 2023d. Kiertotalouden strateginen ohjelma. Viitattu 6.6.2023 <https://ym.fi/Kiertotalousohjelma>.

LIITTEET

- Liite 1. Kysely kunnille
- Liite 2. Kysely toimijoille
- Liite 3. Kunnille suunnattujen kyselyiden avoimet vastaukset
- Liite 4. Toimijoille suunnattujen kyselyiden avoimet vastaukset

LIITE 1 Kysely kunnille

**Alueellinen selvitys uudelleenkäyttötoimijoiden
saavutettavuudesta kunnille**

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Uudelleenkäyttö tarkoittaa jonkin tavaran tai osan käyttämistä uudelleen samassa tarkoituksessa, johon ne on alun perin tarkoitettu. Uudelleenkäytettävä tuote tai osa voidaan hyödyntää sen alkuperäisessä kunnossa, tai tuote voidaan esimerkiksi huoltaa tai korjata ja näin uudelleen käyttää. Uudelleenkäyttöpalveluita ovat mm. kirpputorit, suutarit, kierrätyskeskukset, ompelimot, polkupyörähuolto, pienkonehuolto, antikvariaatit, antiikkiliikkeet ja verhoomot.

Olemme YAMK-opiskelijoita Lapin ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä uudelleenkäyttöön liittyen Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskukselle. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus vastaa Suomen Ympäristökeskuksen SYKE:n koordinoimassa EU LIFE rahoitteisessa Circwaste-hankeessa uudelleenkäyttöosuudesta. Tähän hankkeeseen on perustettu uudelleenkäyttötoimijoiden kansallinen verkosto RENET - uudelleenkäyttöverkosto ry. RENET on valtakunnallisesti toimiva verkosto, jonka tavoitteena on uudelleenkäytön edistäminen yhteiskunnassa, uudelleenkäyttötoimijoiden verkostoitumisen edistäminen sekä hyvien toimintatapojen levittäminen. Voit lukea lisää uudelleenkäyttöverkoston toiminnasta osoitteesta: <https://www.renet.fi/>

Tällä kyselyllä pyrimme selvittämään kuntien roolia uudelleenkäyttöpalveluiden tuottajana ja edistäjänä, sekä uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuutta kunnassa.

Kyselyssä ei kerätä henkilötietoja ja jokainen vastaus on tärkeä uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuuden kartoittamisessa. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa.

Nina Lampiaho & Laura Luusua
Kestävän tuotannon kehittäminen YAMK
nina.lampiaho@edu.lapinamk.fi
laura.luusua@edu.lapinamk.fi

Opinnäytetyön ohjaaja

Sanna Tyni
sanna.tyni@lapinamk.fi

Circwaste-hanke saa EU:lta rahoitusta, jolla hankkeen materiaalit on tuotettu. Materiaaleissa esitetty sisältö edustaa kuitenkin ainoastaan hankkeen omia näkemyksiä, joista EU:n komissio ei ole vastuussa.

1. Mitä kuntaa edustat? *

2. Mitä uudelleenkäyttöpalveluita on saatavilla kunnassa?

- Kirpputorit
- Suutari
- Kierrätyskeskus
- Paikalliset digialustat
- Ompelimot
- Polkupyörähuolto
- Pienkonehuolto
- Antikvariaatit
- Antiikkiliikkeet
- Verhoomot
- Lainaupalvelut (esim. kirjastot)
- Muut

3. Kuinka monta uudelleenkäyttötoimipistettä kunnan toiminta-alueella on?

- 1-5
- 5-10
- 10-20
- 20-30

-
- 30-40
 - 40-50
 - yli 50

4. Minkälaiset etäisyydet kuntalaisilla keskimäärin on uudelleenkäyttötoimijoiden palveluihin?

- 1-5 km
- 5-10 km
- 10-30 km
- 30-50 km
- 50 km tai enemmän

5. Onko uudelleenkäyttötoimijoiden määrä kunnassa kasvanut, pysynyt ennallaan tai laskenut verrattuna viime vuoteen?

- Noussut
- Pysynyt ennallaan
- Laskenut

6. Mikä on kunnan vastuu uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa?

7. Mikä on kunnan rooli uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa?

8. Miten uusi jätelaki on vaikuttanut tai tulee vaikuttamaan kunnan rooliin kiertotalous- ja uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa?

9. Käyttääkö kunta hankinnoissaan oman alueensa uudelleenkäyttötoimijoiden tarjoamia palveluita?

- Kyllä
 Ei

10. Mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet?

- Asenteet
 Logistiikka
 Kannattavuus
 Kustannukset
 Muut, mitkä?

LIITE 2 Kysely toimijoille

Alueellinen selvitys uudelleenkäyttötoimijoille

Uudelleenkäyttö tarkoittaa jonkin tavaran tai osan käyttämistä uudelleen samassa tarkoituksessa, johon ne on alun perin tarkoitettu. Uudelleenkäytettävä tuote tai osa voidaan hyödyntää sen alkuperäisessä kunnossa, tai tuote voidaan esimerkiksi huoltaa tai korjata ja näin uudelleen käyttää. Uudelleenkäyttöpalveluita ovat mm. kirpputorit, suutarit, kierrätyskeskukset, ompelimot, polkupyörähuolto, pienkonehuolto, antikvariaatit, antiikkiliikkeet ja verhoomot.

Olemme YAMK-opiskelijoita Lapin ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä uudelleenkäyttöön liittyen Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskukselle. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus vastaa Suomen Ympäristökeskuksen SYKE:n koordinoimassa EU LIFE rahoitteisessa Circwaste-hankkeessa uudelleenkäyttöosuudesta. Tähän hankkeeseen on perustettu uudelleenkäyttötoimijoiden kansallinen verkosto RENET - uudelleenkäyttöverkosto ry. RENET on valtakunnallisesti toimiva verkosto, jonka tavoitteena on uudelleenkäytön edistäminen yhteiskunnassa, uudelleenkäyttötoimijoiden verkostoitumisen edistäminen sekä hyvien toimintatapojen levittäminen. Voit lukea lisää uudelleenkäyttöverkoston toiminnasta osoitteesta: <https://www.renet.fi/>

Tällä kyselyllä pyrimme selvittämään kuntien uudelleenkäyttöpalveluiden toimijoiden roolia uudelleenkäyttöpalveluiden tuottajana ja edistäjänä, sekä uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuutta kunnassa.

Kyselyssä ei kerätä henkilötietoja ja jokainen vastaus on tärkeä uudelleenkäyttöpalveluiden saavutettavuuden kartoittamisessa. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa.

Nina Lampiaho & Laura Luusua
Kestävän tuotannon kehittäminen YAMK
nina.lampiaho@edu.lapinamk.fi
laura.luusua@edu.lapinamk.fi

Opinnäytetyön ohjaaja
Sanna Tyni, Lapin AMK
sanna.tyni@lapinamk.fi

Circwaste-hanke saa EU:lta rahoitusta, jolla hankkeen materiaalit on tuotettu. Materiaaleissa esitetty sisältö edustaa kuitenkin ainoastaan hankkeen omia näkemyksiä, joista EU:n komissio ei ole vastuussa.

1. Minkä kunnan alueella toimit?

6

2. Kuinka monta toimi- ja keräyspistettä yritykselläsi on?

Toimipisteiden määrä

Keräyspisteiden määrä

3. Mitä palveluita yrityksesi tarjoaa? Voit valita useamman palvelun.

- Kirpputorit
- Suutari
- Kierrätyskeskukset
- Digialustat
- Ompelimot
- Polkupyörähuolto
- Pienkonehuolto
- Antikvariaatit
- Antiikkiliikkeet
- Verhoomot
- Lainauspalvelut/yhteiskäyttö (esim. kirjastot)
- Muut, mitkä?

4. Kuinka monta samaa palvelua tarjoavaa yritystä toiminta-alueellasi on?

0-5

- 5-10
- 10-15
- 15-20
- 20-30
- Yli 30

5. Onko yritystoiminta

6. Onko yrityksenne tuottavuus viime vuoteen verrattuna

- Noussut
- Pysynyt ennallaan
- Laskenut

7. Tyypillisin asiakkaasi on

- Yritys
- Yksityinen henkilö
- Kunta

8. Miten itse koet uudelleenkäytön tilan tällä hetkellä?

- Nousussa
- Pysynyt ennallaan
- Laskussa

9. Millaisilla toimenpiteillä yrityksen toimintaa voisi edistää? Esimerkiksi

- Tuet
- Säädökset

- Yhteistyö
- Hankkeet
- Koulutus, minkälainen?
- Muut, mitkä?

10. Tukeeko kunta toimintaa? Jos tukee niin miten?

∕

11. Tunnetteko jätelain uusia määräyksiä ja miten ne vaikuttavat toimintaanne tulevaisuudessa?

∕

12. Mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet?

- Asenteet
- Logistiikka
- Kannattavuus
- Kustannukset
- Muut, mitkä?

LIITE 3

Kunnille suunnattujen kyselyiden avoimet vastaukset

6. kysymys kunnille: ”Mikä on kunnan vastuu uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa?”

Vastaukset:

“Kunnalla ei ole ainakaan lakisääteistä vastuuta uudelleenkäyttöpalvelujen tarjoamiseksi tai toteuttamiseksi. Kunnat voivat omissa organisaatioissaan edistää uudelleenkäyttöä omistamiensa tavaroiden ja kalusteiden osalta.”

“Vastaan elinvoimapalveluiden ja kaupunkimarkkinoinnin näkökulmasta, mutta näen että tarjoamisessa rooli keskittyy etupäässä uudelleenkäytön periaatteiden hyödyntämiseen omassa toiminnassa, sekä kuntalaisten sekä yritysten viestinviejänä toimiminen esim. Jätehuoltoon.”

“Kysymyksiin 4 ja 5 on annettu vastaajan oma arvio, koska dataa näihin liittyen ei ole tiedossa. Kunnan vastuu uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteuttamisessa on toimia elinkeinoelämän mahdollistajana ja kannustajana.”

“Kunnan vastuulla on uudelleenkäyttöpalveluiden mahdollistaminen (käytännön toimia tähän pitää vielä tehdä) ja kiertotalouden edistäminen on myös kunnan strategiassa.”

“Kirjastot, lainaamot”

7. kysymys kunnille: ”Mikä on kunnan rooli uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa ja toteutuksessa?”

Vastaukset:

“Mahdollistaja, esim. tarjoamalla vuokralle omistamiaan käyttämättömiä tiloja uudelleenkäyttöpalveluille sekä viestimällä palveluista asukkaille.”

“Vastuuta on etenkin aiheeseen liittyvässä viestinnässä ja tiedottamisessa. Lisäksi toteutamme elinvoimapalveluissa hankkeita, jotka liittyvät tavalla tai toisella uudelleenkäyttöpalveluihin.”

“Kunnan rooli on tukea alueensa elinvoimaa mukaan lukien yritystoiminta ja työllisyys. Kunta voi mahdollistaa uudelleenkäyttöpalveluiden liiketoimintaa mm. rakennetun ympäristön ja tietoinfrastruktuurin muodossa (energia, liikkuminen, rakennettu ympäristö, jäte- ja vesihuolto). Toimia kehitysalustoina uusien ratkaisujen markkinoille pääsyssä ja skaalaamisessa. Hakea aiheeseen kohdistettua hankerahoitusta ja järjestää esimerkiksi yritysneuvontaa, verkostoitumista ja sparrausapua.”

“Kunta tarjoaa kirjastojen kautta kirjojen lisäksi mm. urheiluvälineitä, pelejä ja roskapihtejä. Kunta lainaa maksutta sähköistä taakkapyörää kuntalaisille. Kunta on ollut mukana yhteiskäyttökokeilussa, jonka myötä kuntaan tuli yhteiskäyttöautopalvelua tarjoava yritys. Kunta on hankkinut kuntalaisten käyttöön 350 sähköistä kaupunkipyörää.”

“Tarjota tiloja, toteuttaa hankintojen kautta.”

8. kysymys kunnille: “Miten uusi jätelaki on vaikuttanut tai tulee vaikuttamaan kunnan rooliin kiertotalous- ja uudelleenkäyttöpalveluiden tarjoamisessa?”

Vastaukset:

“Kuntien on omassa toiminnassaan huomioitava kiertotalouden mukaiset velvoitteet vahvemmin. Lakimuutokset tuskin juurikaan vaikuttavat kunnan rooliin palvelujen "tarjoajana", koska useimmiten kunta

ei tarjoa ko. palveluja itse vaan on mahdollistamassa toimintaa muille palveluntarjoajille.”

“En näe merkittäviä vaikutuksia ainakaan Ylivieskan osalta.”

“Uuden jätelain vaikutukset liittyvät ensisijaisesti jätteen erilliskeräykseen, ja eri raportointivelvollisuuksiin. Suurempana tavoitteena on valtakunnallisesti jätteen kierrätysasteen nosto, ja kiertotalouteen siirtyminen. Jätelaissa puhutaan ensisijaisesti vähentää ennen muita toimenpiteitä kuten kierrätystä. Tämä avaa uusia mahdollisuuksia kiertotalouteen perustuvalla liiketoiminnalla.”

“Tulee varmasti vahvistamaan tätä.”

“EOS”

10. kysymys kunnille: “Mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet?”
Kunnan vastauksien perusteella suurimmaksi haasteeksi nousivat asenteet, kannattavuus ja muut syyt. Muissa syissä esiin nousi muun muassa verotus.

Muut, mitkä?:

“Hyvin harvoissa tapauksissa tavaroiden tai materiaalien uudelleenkäyttö on kunnan toiminnoissa mahdollista, esimerkiksi rakennusmateriaalien osalta, esim. materiaalien soveltumattomuuden takia tai yksinkertaisesti siksi, ettei sopivia materiaaleja uudelleenkäytettäväksi ole markkinoilla saatavilla. Ylipäätään kannustimet ”vanhan” uudelleenkäyttöön ovat heikot, etenkin kun uuden vastaavan tuotteen voi usein saada edullisesti. Uudelleenkäytön toimijakenttä esim. rakennusmateriaalien osalta on vielä hyvin suppea.”

“Varastointi kallista, tarpeiden muuttuminen ajan myötä esim. Toimistokalusteet”

“Uudelleenkäyttösektoria voitaisiin kannustaa verotuksella”

“Kunnan hankintaprosessit (sis. ohjeistus, hlöresurssit); saatavuus (kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen)”

LIITE 4

Toimijoille suunnattujen kyselyiden avoimet vastaukset

3. kysymys oli "Mitä palveluita yrityksesi tarjoaa? Voit valita useamman palvelun."

Muut, mitkä?:

"huonekalurestaurointi ja korjaus"

"suurkeittiöhuolto"

"kierrätysmyymälät"

"autojen, veneiden ja huonekalujen verhoilu"

"soitinhuolto/sähkölaitehuolto"

"pakettiauto- ja muuttolaatikkovuokraamo"

"poistotekstiilin vastaanotto"

"saksien ym. teroitukset"

9. kysymys oli "Millaisilla toimenpiteillä yrityksen toimintaa voisi edistää?"

Muut, mitkä?:

"Verovähennykset lahjoituksista"

"Alv alemmaksi"

"Alv:n laskeminen"

*"Meidän tapauksessamme esim. Pesulakulujen korvaaminen.
Valmistamme uusiotuotteita kierrätysfarkuista"*

“Verotuksen helpottaminen”

“Pienyritysten verotus”

“Arvonlisävero alennus”

“Verotus”

“Investointi tukien kanssa auttaminen”

“Verotuksen keventäminen”

“Käytetyn kirjan ALV pitäisi olla nolla.”

“Omat laajennustoimet”

“Alalle koulutettaisiin jatkajia yrittäjiksi”

Koulutus, minkälainen?:

“markkinointi”

“Ympäristöala”

“Opettaa ihmiset pitämään huolta laitteistaan, niin ne palvelevat paremmin ja pidempään.”

10. kysymys oli “Tukeeko kunta toimintaa? Jos tukee niin miten?”

Ei vastaukset:

*“Ei. Toivoisin tukea esim. pesukulujen kattamiseksi. En ole kyllä ha-
kenut ko. Tukea 😊”*

“Ei, mutta tiivis yhteistyö Tampereen kaupungin työllisyyspalveluiden kanssa.”

“Ei, Kunta yhtymät ja Sote alat työllistävät jonkin verran.”

“Ei ole tukenut millään tavalla.”

Kyllä vastaukset:

“Kyllä. Joensuun kaupunki jakaa kylä- ja asukasyhdistyksille rahallista tukea vuosittain.”

“Kyllä, koulutusta sekä positiivinen suhtautuminen. Lehdistö myös kiinnostunut ja tehnyt juttuja.”

“Kiri hanke”

“Siirtymäajan tuki kaupungilta.”

“kuntalisiä saamme palkkatuetuille henkilöille”

“Ostaa palveluja”

“Ostopalvelut”

11. kysymys oli “Tunnetteko jätelain uusia määräyksiä ja miten ne vaikuttavat toimintaanne tulevaisuudessa?”

“Poistotekstiilin myötä on tullut uudenlaista työtoimintaa keräykseen ja lajitteluun liittyen.”

“Kyllä, kierrätettävä tavara voi vähentyä tai päättyä vääränlaiseen keräykseen”

“Pyrin olemaan asioista perillä ja lajittelen jätteet niin yrityksessä kuin kodissa ja vien jätteet Vestian hyötyjätepisteelle mitä en voi kotitalousjätteiden mukana kierrättää. Mm. isot erät pahviputkia, keino nahka (PVC), ym.”

“En ole tutustunut tarkemmin, biojätekeräys taloyhtiön puolesta, lajittelen jo nyt jätteet.”

“En tunne. Meillä on itsepalvelukirppis, jonne asiakkaat voivat tuoda tuotteita myyntiin. Myyntiajan jälkeen asiakkaat vievät myymättömät tuotteet pois eli meille ei jää tuotteiden hävittämisongelmaa.”

“Hiukan. Olin kiinnostunut paikallisen jätelaitoksen kanssa yhteistyöstä poistotekstiilin vastaanottamisen puitteissa mutta eivät olleet kiinnostuneita, koska vasta 2024 vuoden lopulla ratkeaa kuulemma, kenellä on keräysvastuu eli kunnallisella jätehuollolla vai jätteen tuottajilla 😊”

“Kangasjätettä on ollut vaikea kierrättää mahdollisten niittien/naulojen vaaran vuoksi. Sekajätettä on siksi tullut paljon, mutta tähän on ainakin kehitteillä ratkaisuja. Onneksi.”

“Jäteöljyjen ja polttoaineiden kierrätys on sovittu keräystä harjoittavan valtakunnallisen yrityksen kanssa. Ei vaikuta mitenkään, paitsi keräyskustannukset nousevat.”

“Tekstiileihin todennäköisesti tuleva tuottajavastuu vaikuttaa tekstiilivirtojen liikkeisiin tulevaisuudessa, yritämme varmistaa, että uudelleenkäytölle saadaan numeerinen tavoite, muuten tämän jälkeen, kaikki tekstiili päättyy mahdollisesti kierrätykseen, ja uudelleenkäyttöön vielä sopivat tekstiilit myös.”

“Tekstiilijätteen osalta tunnen jotenkin, mutta keräyspisteet hankalia/ei vielä olemassa tarpeeksi.”

“Hankaloittaa”

“Oletan tuntevani ja yrityksessäni kierrätetään kaikki mahdollinen. Korjaus kelvotonta materiaalia tulee entistä enemmän.”

12.Kysymys oli “Mitkä ovat uudelleenkäyttösektorin suurimmat haasteet?”

Muut, mitkä?:

“Korjauksen hinnalla saa yleensä ostettua kaupasta uuden. Mutta emme voi laskea hintoja, koska toiminta on nipin napin kannattavaa nykyisellään.”

“Tilan puute”

“Liian kova verotus nostaa hintoja, joten asiakas mieltää korjauksen olevan kallista”

“Verovähennys ei onnistu, alv 24 % on korkea”

“Arvonlisäveron pitäisi mielestäni olla nolla antikvariaateissa kirjojen osalta.”

“Tuotteesta, kun se ollut uusi ALV on maksettu. Käytettynä samasta tuotteesta antikvariaateissa maksetaan ALV uudelleen ja uudelleen.”

“Vero”

“Akkumateriaalin talteenotto”

“Osaavat ja motivoituneet käsityöläiset”

“Kulutustottumusten muutos”